

Bankovni sustav u 1998. godini

Odobrio:

mr. Velimir Šonje

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka obvezno navedu izvor.

Izdaje:

Hrvatska narodna banka

Direkcija za odnose s javnošću i izdavačku djelatnost

Trg burze 3, 10000 Zagreb

Telefon centrale: 4564-555

Telefon: 4922-070, 4922-077

Telefaks: 4873-623

Web adresa:

<http://www.hnb.hr>

Tisak:

Poslovna knjiga d.o.o., Zagreb

Tiskano u 500 primjeraka

ISSN 1332-2168

BANKOVNI SUSTAV U 1998. GODINI

Sažetak

Krajem prošle godine u Hrvatskoj je poslovalo 60 banaka, od kojih je osam bilo u pretežno hrvatskom državnom vlasništvu, a devet u većinskom stranom vlasništvu. Ukupna aktiva svih banaka iznosila je oko 103 milijarde kuna, što je 9,6 posto više nego godinu dana ranije (u 1997. godini porast aktive iznosio je 27,5%). Od toga je na aktivu banaka u pretežnom državnom vlasništvu otpadalo oko 38 milijardi kuna, a na banke koje su u većinskom stranom vlasništvu oko 5,8 milijardi kuna. Na četiri najveće banke otpadalo je oko 53% ukupne aktive, što je podjednako njihovom udjelu u 1997. godini. Na kraju prošle godine bilo je u hrvatskom bankovnom sustavu i 36 štedionica, uključujući tri stambene, no na njih je otpadalo svega oko 1,5% ukupne aktive.

Prošla i ova godina donijele su značajne promjene u hrvatskom bankarstvu. Sve je izraženija podjela na banke koje posluju stabilno, bez ikakvih ozbiljnijih poremećaja, i na one čiju ekspanziju nije pratila odgovarajuća poslovna politika, što u uvjetima recesije u gospodarskom okruženju još više dolazi do izražaja. Prema ocjeni Hrvatske narodne banke, i dalje stoji ocjena da barem četiri petine hrvatskog bankarstva, mjereno udjelom na tržištu, spada u prvu skupinu sa zadovoljavajućom stabilnošću.

Nakon razdoblja koje je bilo obilježeno, s jedne strane, sanacijom četiriju velikih državnih banaka (Slavonska, Riječka, Splitska i Privredna banka) opterećenih u velikoj mjeri i nasljedem iz prošlog sustava, te s druge strane otvaranjem većeg broja novih banaka i naglim širenjem bankovnog poslovanja, pokazalo se da brzi rast u dijelu banaka nije bio zasnovan na zdravim temeljima. Stoga su se neke banke našle u ozbiljnim poteškoćama, čim je splasnuo visoki priljev štednje ostvarivan u prvim poratnim godinama a obveze prema deponentima trebalo je izmirivati prihodima od plasmana prikupljenih sredstava. Budući da su pojedine banke velik dio kredita dale povezanim osobama, bez odgovarajućih jamstava i brige oko naplate potraživanja, vrlo brzo zapale su u nevolje s likvidnošću, iza kojih je na vidjelo izbila i njihova nesolventnost, uzrokovana neodgovornim raspolaganjem tuđim novcem, ponegdje i s obilježjima kriminalne aktivnosti.

Kako se nije radilo o prolaznim poremećajima, a spašavanje takvih banaka na teret svih poreznih obveznika nije prihvatljivo jer bi poticalo daljnji moralni hazard i zlouporabe, prema nekim financijskim institucijama morale su biti poduzete i drastične mjere isključivanja s tržišta. Na prijedlog Savjeta HNB tijekom prošle i proteklog dijela ove godine donijete su odluke o pokretanju stečaja u osam banaka (Vukovarska banka, Ilirija banka, Glumina banka, Gradska banka, Komercijalna banka, Županjska banka, Neretvansko-gospodarska banka, Trgovačko-turistička banka). Uz to, u Dubrovačkoj banci i Croatia banci, nakon imenovanja privremenog upravitelja i analize zatečenog stanja, otvoren je postupak sanacije koji još traje. Osim toga, u pojedine banke gdje su kontrolni nalazi pokazali neke poremećaje u poslovanju, središnja banka uputila je svoje povjerenike kako bi pomogli u otklanjanju nepravilnosti i u stabilizaciji poslovanja.

Iako nenavikla na to da i banke mogu u stečaj, hrvatska javnost primila je ovo pročišćavanje bankovnog tržišta smireno. Istina, došlo je do prolaznog smanjivanja kunske i devizne štednje od ožujka do svibnja 1999. godine, a poslije toga štednja u hrvatskom bankovnom sustavu opet bilježi blagi, ali neprekinuti rast. Odstranjivanje problematičnih banaka s tržišta povoljno se odrazilo i na odnos ponude i potražnje na tržištu novca, a time i na smanjivanje kamatnih stopa tijekom ove godine.

Za primjenu načela zdravog poslovanja, djelotvorne konkurencije i financijskog reda u hrvatskom bankarstvu odgovorne su u prvom redu uprave i nadzorni odbori, kao predstavnici vlasnika banaka. Važna uloga u ocjeni njihovog rada pripada i revizorskim tvrtkama. U razvoju učinkovite regulative i nadzoru bankovnog poslovanja izuzetnu odgovornost ima središnja banka. No, da bi se gradio zdrav i stabilan bankovni sustav, a krizne situacije savladavale sa što manje društvenih troškova, neophodno je koordinirano i dosljedno djelovanje svih institucija odgovornih za promicanje tržišnih načela, financijske discipline i zakonitosti rada.

JEL: G28, G21, E65

Ključne riječi: bankarska kriza, bonitetna regulativa, sustav nadzora, upravljanje rizikom

Sadržaj

Uvod	1
1. Bankovni sustav i okruženje	1
2. Trendovi razvoja bankovnog sustava u 1998. godini	2
2.1. Karakteristike bankovnog sustava	2
2.2. Struktura bilance	3
2.3. Adekvatnost kapitala	4
2.4. Kvaliteta aktive	4
2.5. Kvaliteta pasive	5
2.6. Ograničenja za smanjenje rizika poslovanja	5
2.6.1. Ograničenja koncentracije plasmana	5
2.6.2. Ograničenja plasmana povezanim osobama	5
2.6.3. Ograničenja ulaganja	6
2.7. Račun dobiti i gubitka banaka	6
2.8. Vlasnička struktura banaka	6
3. Problemi bankovnog sustava i njihovo rješavanje	7
3.1. Loše upravljanje rizikom kao glavni uzrok kriza u bankama	7
3.1.1. Kreditni rizik	7
3.1.2. Rizik likvidnosti	7
3.1.3. Valutni rizik	7
3.1.4. Rizik kamatnih stopa	7
3.2. Ostale slabosti bankovnog sustava	8
3.3. Načini rješavanja kriznih situacija u hrvatskom bankarstvu	9
4. Razvoj bankarskog zakonodavstva i unapređenje sustava nadzora	9
Statistički prilozi	13
Prilog I: Izabrani podaci o bankama na dan 31.12.1998.	13
Prilog II: Popis banaka (31. 12.1998.)	14
Lista podružnica inozemnih banaka	18
Prilog III: Broj poslovnih banaka i štedionica obuhvaćenih monetarnom statistikom i njihova klasifikacija po veličini bilančne aktive.	18
Prilog IV: Konsolidirana bilanca poslovnih banaka	19
Prilog V: Aktivne kamatne stope poslovnih banaka	20

Bankovni sustav u 1998. godini

Uvod^{1,2}

Stabilnost financijskog sustava od neprocjenjive je važnosti za ekonomski rast u svakoj zemlji. Banke i ostale financijske ustanove, osim što donose dobit svojim vlasnicima, pridonose općem dobru i blagostanju gospodarstva. Zdrav bankovni sustav pokazatelj je kakvoće ekonomskog sustava zemlje, a također ukazuje na činjenicu da bankama upravljaju kvalitetne i odgovorne uprave.

Razvoj bankovnog sustava Republike Hrvatske u proteklih desetak godina nužno je promatrati u kontekstu razvoja gospodarstva sa svim obilježjima tranzicije. Na tržište, koje nisu mogle opsluživati velike državne banke opterećene nasljeđem iz prošlog sustava, prodiru nove privatne banke, a manje državne banke i jedna velika prelaze u pretežno privatno vlasništvo. Važan utjecaj na razvoj bankovnog sustava imao je stabilizacijski program s kraja 1993. godine i sanacija nekih banaka 1995. i 1996. godine.

Nakon 1997. godine uočene su nove slabosti bankovnog sustava. Početkom jeseni 1998. godine javljaju se prvi znakovi recesije hrvatskog gospodarstva. Sve godinama nakupljene slabosti u bankama, čiju znatnu ekspanziju nije pratila odgovarajuća poslovna politika, došle su do izražaja. Sve je izraženija podjela banaka na banke s problemima i banke bez problema. Tijekom 1998. godine govori se o bankovnoj krizi i opasnosti od narušavanja povjerenja javnosti u bankovni sustav Republike Hrvatske.

Uočene trendove razvoja hrvatskog bankarstva u 1998. godini u ovom izvješću prate brožani pokazatelji, uključujući najnovija saznanja.

Posebnu važnost dali smo zakonodavstvu koje regulira područje bankarstva i unapređenju sustava nadzora banaka.

1. Bankovni sustav i okruženje

Bankovni sustav Republike Hrvatske javlja se kao jedan od ključnih subjekata u gospodarstvu. Ipak nemoguće ga je promatrati izdvojeno iz okruženja, bilo da pod okruženjem mislimo na povijesno, političko ili gospodarsko okruženje. Gospodarska odnosno monetarna politika te bankarska i druga regulativa okvir su u kojem bankovni sustav funkcionira. Stabilno okruženje povoljno će utjecati na razvoj i funkcioniranje bankovnog sustava. S druge strane, zdrav bankovni sustav je taj koji će u svakom trenutku moći izvršiti svoje obveze i amortizirati neočekivane događaje u gospodarskom i političkom okruženju.

Prijelaz na tržišno gospodarstvo omogućio je naglo po-

većanje broja banaka. Nakon uvođenja politike stabilizacije tečaja i cijena, potkraj 1993. godine, započeo je gospodarski oporavak. Velike državne banke ostale su opterećene nasljeđem iz prošlog sustava te, unatoč tome što su po veličini i udjelu na tržištu bile daleko iznad drugih banaka, nisu mogle odgovarajuće sudjelovati u bankarskim aktivnostima, nego su se javljale kao tražitelji na tržištu novca, što je dovelo do rasta kamatne stope. Krajem 1995. i tijekom 1996. godine pristupa se sanaciji Slavonske, Riječke, Splitske i Privredne banke Zagreb, što je dovelo do toga da te banke preuzmu aktivnu ulogu i promijenilo odnose na tržištu. Sve većoj konkurenciji pridonijela je prisutnost banaka kojima su vlasnici strane osobe.

Hrvatsko se gospodarstvo suočava, nakon uspješnog prijelaznog razdoblja u kojem je suzbijena inflacija i stabiliziran tečaj kune, s teškoćama karakterističnim za tranzicijske zemlje. Glavno obilježje hrvatskog gospodarstva u 1998. godini jest značajno usporavanje rasta. U prva tri tromjesečja ostvarene su pozitivne stope rasta BDP-a na godišnjoj razini, da bi u zadnjem tromjesečju, prvi put u zadnjih pet godina, tromjesečni indeks godišnje promjene BDP-a postao negativan. Neki od gospodarskih pokazatelja prikazani su u Tablici 1.

Nepostojanje institucija i sustava očuvanja tržišnih načela i financijske discipline pospješuju pojavu nelikvidnosti. Problem nelikvidnosti aktualan je u Hrvatskoj već dulje vrijeme, a karakterističan je za zemlje u tranziciji.

Takva kretanja u gospodarstvu u 1998. godini odražavaju se na bankovni sustav, posebice na solventnost i likvidnost pojedinih banaka čije je obilježje bilo rizično poslovanje. Već 1997. godine javljaju se banke s problemima, a 1998. godine njihov broj je povećan a problemi se produbljuju, što će rezultirati sanacijom dviju banaka i stečajevima

Tablica 1. Ekonomski indikatori HRVATSKOG GOSPODARSTVA

Ekonomski indikator	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.
BDP (u mil. USD, tekuće cijene)	14.585	18.811	19.872	20.109	21.752
BDP - godišnje stope promjene (u %, stalne cijene)	5,9	6,8	5,9	6,8	2,5
BDP po stanovniku (u USD)	3.137	4.029	4.422	4.398	4.833
Stopa inflacije (u %, na kraju razdoblja)	-3,0	3,7	3,4	3,8	5,4
Tekući račun platne bilance (u % BDP-a)	5,7	-7,7	-5,8	-11,6	-7,1
Inozemni dug ^{a)} (u mil. USD, na kraju razdoblja)	2.822	3.336	4.808	6.662	8.489
Bruto međunarodne pričuve HNB-a (u mil.USD, na kraju razdoblja)	1.405	1.895	2.314	2.539	2.816
Devizni tečaj za 31. prosinac (HRK : USD)	5,6287	5,3161	5,5396	6,3031	6,2475

a) Dio povećanja inozemnog duga u 1996. godini odnosi se na uključivanje ukupnog iznosa reprogramiranog duga prema Pariškom i Londonskom klubu.

Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka

1 Ovaj se dokument temelji na ranijim izvješćima Hrvatske narodne banke o stanju u bankarstvu, te na Godišnjem izvješću Hrvatske narodne banke za 1998. godinu.

2 Materijal je razmatran na sjednici Savjeta Hrvatske narodne banke održanoj dana 27. listopada 1999. godine.

ma, odnosno prijedlogom za pokretanje stečajnog postupka u ukupno osam banaka u 1998. i 1999. godini. Razlozi zbog kojih su pojedine banke zapale u probleme su slabo upravljanje rizicima, nepostojanje ili neprimjenjivanje jasno definirane poslovne politike, pristupi poslovanju naslijeđeni iz prošlog sustava, nagla ekspanzija i u uvjetima nerazvijenog tržišta te već spomenuta nepovoljna globalna kretanja. Do donošenja novog Zakona o bankama nije postojao primjeren i brz način rješavanja problema u bankama. Zbog nedovoljnog iskustva u procesima spajanja, pripajanja te u postupku stečaja i likvidacije krizne situacije u pojedinim bankama nisu se promptno rješavale. Pojava kriznih situacija u pojedinim bankama potaknula je gubljenje povjerenja u bankarski sektor i povlačenje dijela depozita iz banaka. Da bi sigurnost štednih uloga bila veća, sredinom 1998. godine ministar financija donio je odluku o povećanju iznosa osigurane štednje s tadašnjih 30 do 50 tisuća na 100 tisuća kuna. Krajem 1998. godine donesen je novi Zakon o bankama, u kojem su ispravljene neki nedostaci starog Zakona o bankama i štedionicama. Novi zakon sadržava odredbe o izlasku banaka s bankarskog tržišta i o preventivnom djelovanju Hrvatske narodne banke kad se u bankama pojave problemi.

Hrvatsko je gospodarstvo pred sljedećom fazom razvoja, fazom u kojoj će se razvojem modernih institucija i efikasnijim zakonodavstvom omogućiti razvoj i opstanak efikasnih tržišnih subjekata. Samo u kontekstu zdravog okruženja moći će funkcionirati zdrav bankovni sustav. S druge strane, kvalitetan bankovni sustav povoljno će djelovati na svoje okruženje.

2. Trendovi razvoja bankovnog sustava u 1998. godini

2.1. Karakteristike bankovnog sustava

Osnovne karakteristike strukture bankovnog sustava Republike Hrvatske u 1998. nisu se bitno promijenile u odnosu na prethodnu godinu. Kao i koncem 1997. godine, poslovalo je 60 banaka³, sve univerzalnoga karaktera. Ovlaštenje za obavljanje poslova s inozemstvom imale su 53 banke i jedna podružnica inozemne banke. Također, kao i prethodne godine, četiri od pet najvećih hrvatskih banaka u većinskom su državnom vlasništvu, s 34,1% udjela u ukupnoj aktivni banaka.

Udio četiri najveće banke u ukupnoj aktivni iznosi 53%, što znači da je isti kao 1997. godine. Ukupna aktiva banaka porasla je s 94,1 milijardu kuna na kraju 1997. godine na 103,2 milijarde kuna, što je rast od 9,6% (1997. godine rast je iznosio 27,5%).

Osim banaka, u bankovnom sustavu Republike Hrvatske na kraju 1998. godine poslovalo je 36 štedionica, uključujući tri stambene štedionice. Štedionice nemaju veliku financijsku vrijednost na hrvatskom financijskom tržištu. Njihova ukupna aktiva na kraju godine činila je samo 1,5% ukupne aktive banaka. U ovom se izvješću štedionice, kao ni stambene štedionice, ne analiziraju posebno. Detaljni prikaz njihova poslovanja nalazi se u Go-

dišnjem izvješću Hrvatske narodne banke za 1998. godinu.

U 1998. godini u hrvatskom bankovnom sustavu pojavili su se ozbiljni problemi. Na početku godine izbila je kriza u Dubrovačkoj banci, da bi se tijekom godine pojavile ozbiljne teškoće u poslovanju još nekoliko malih i srednjih privatnih banaka. U 1998. godini banke su ostvarile ukupni gubitak od 1,3 milijarde kuna, dok je prethodne godine ostvarena dobit od 1,2 milijarde kuna. U 1998. godini 19 je banaka iskazalo gubitak u iznosu od 2,1 milijarde kuna, dok je 41 banka ostvarila dobit od ukupno 742 milijuna kuna. Nakon provođenja rezultata kontrola Hrvatske narodne banke podaci će biti dijelom izmijenjeni. Rezultate kontrola Hrvatske narodne banke s kojima do sada raspoložemo prikazali smo u točki 2.7.

Zbog lakšeg praćenja aktualne situacije u hrvatskom bankarstvu odlučili smo se na podjelu banaka u skupine od I do V. Skupine su formirane temeljem spoznaja o poslovanju iz 1998. godine, ali i iz 1999. godine. U I. skupinu svrstali smo veće banke koje su u 1998. godini poslovale bez većih teškoća u poslovanju te ostvarile relativno stabilan rast. U II. skupinu svrstali smo najveći broj banaka te smo ih, bez obzira na heterogenost, prikazali zajedno. U III. skupinu svrstali smo banke s teškoćama u poslovanju. IV. skupinu čine banke nad kojima je u 1999. godini pokrenut stečajni postupak. Jedna banka zbog svoje specifičnosti ne uklapa se ni u jednu od skupina, stoga je svrstana u V. skupinu.

I. skupina

Ukupno sedamnaest banaka koje smo uvrstili u I. skupinu čini 71,9% ukupne bankovne aktive u 1998. godini. Svaka od banaka ima aktivu veću od milijardu kuna. Aktiva te skupine banaka rasla je u 1998. godini 13,4%. To su državne banke u kojima je provedena sanacija i veće banke u privatnom ili pretežno privatnom vlasništvu. Očito je da je I. skupina veoma heterogena: u njoj se nalaze državne banke pred kojima je tek proces privatizacije (jedna od njih je već uspješno privatizirana), najveća banka i ostale, znatno manje banke. U ovoj se skupini također nalaze banke kojima su djelomično ili pretežno vlasnici stranci i koje su još u fazi osvajanja tržišta (najveći porast aktive u 1998. godini zabilježen je upravo u tim bankama). Banke ove skupine ostvarile su u 1998. godini dobit. Ukupna dobit na razini skupine je 591 milijun kuna.

II. skupina

U II. skupinu svrstali smo ukupno 26 banaka s aktivom u rasponu od 23 milijuna do 700 milijuna kuna. Udio u ukupnoj aktivni je 7,4%, a rast aktive iznosi 12,1%. Te su banke ostvarile ukupnu dobit od 81 milijun kuna. U skupini se nalazi niz malih banaka koje nemaju velik utjecaj na sliku bankovnog sustava, ali i pet banaka čije aktive prelaze pola milijarde kuna. To su uglavnom regionalne banke, a sve su iskazale dobit.

III. skupina

U III. skupinu uvrstili smo devet banaka s veličinom aktive od oko pola milijarde kuna i više, a koje su u 1998. i 1999. godini imale teškoća u poslovanju. Udio tih banaka u ukupnoj aktivni banaka iznosi 9,5%. Skupina je ostvarila pad aktive u 1998. godini za 7,3%. Te su banke iskazale gubitak u poslovanju za 1998. godinu od 687 milijuna kuna. Sedam banaka iz te skupine su korisnici kredita za lik-

³ Preciznije rečeno, 59 banaka i jedna podružnica inozemne banke.

Tablica 2. Neki pokazatelji po skupinama banaka

Skupina	Broj banaka u skupini	Udio skupine u ukupnoj aktivni u %	Porast aktive u %	Dobit/gubitak skupine u mil. kn
I.	17	71,9	13,4	591
II.	26	7,4	12,1	81
III.	9	9,5	-7,3	-687
IV.	7	6,9	5,7	-1.331
V.	1	4,3	-3,8	4
Ukupno	60	100,0	9,6	-1.342

vidnost, a jedna je korisnik interventnog kredita. Hrvatska narodna banka bankama iz te skupine je u 1999. godini, na temelju novog Zakona o bankama, propisala mjere za poboljšanje stanja u banci, a u nekima, također na temelju novog Zakona, imenovan je privremeni upravitelj. Pregled mjera koje je Hrvatska narodna banka propisala bankama iz hrvatskog bankovnog sustava nalazi se u točki 3.3 ovog izvješća.

IV. skupina

U IV. skupini šest je banaka nad kojima je otvoren stečajni postupak i jedna za koju je podnesen prijedlog za stečaj (ukupno sedam banaka). Ta skupina banaka čini 6,9% ukupne bankovne aktive u 1998. godini, a rast aktive iznosi 5,7%. Ostvareni gubitak te skupine je 1.331 milijun kuna. Te banke pripadale su skupini agresivnih banaka. Nagli rast plasmana i visoke kamatne stope na depozite u proteklom godinama, uz druge slabosti i nepravilnosti u poslovanju, doveli su u 1998. godini te banke u insolventnost i nelikvidnost te u konačnici i do stečaja.

V. skupina

Kao i protekle godine, jedna banka javlja se kao poseban slučaj. To je prva banka u pretežno privatnom vlasništvu u kojoj je provedena sanacija. Sanacija je pokrenuta primjenom Zakona o sanaciji i restrukturiranju banaka, i to kombinacijom aktivnosti, što uključuje zamjenu loše aktive, dokapitalizaciju i smjenu uprave. Odluka o sanaciji donesena je u travnju 1998. godine. Zbog pogoršanja opće ekonomske situacije te produbljenja i sagledavanja problema loših plasmana, u veljači 1999. godine donesena je druga odluka o sanaciji.

2.2. Struktura bilance

Kratkoročna aktiva banaka činila je na kraju 1998. godine 45,2% ukupne aktive, a najveći dio kratkoročne aktive ili 28,9% ukupne aktive čine kratkoročni krediti nefinancijskim institucijama.

Od dugoročne aktive, koja čini 54,8% ukupne aktive, najznačajniji su dugoročni krediti odobreni nefinancijskim institucijama (33,1% ukupne aktive), i dugoročni vrijednosni papiri (13,2% ukupne aktive). Veći je dio ukupnih plasmana, 66,5%, u kunama, a 33,5% čine plasmani u devizama.

Aktiva koja nosi prihod iznosi 85% od ukupne aktive, dok aktiva koja ne nosi prihod iznosi 15% od ukupne aktive.

Kratkoročne obveze banaka čine 58,5% njihovih ukupnih obveza. U tome je najveći udio depozita po viđenju, a drugi po vrijednosti su kratkoročni depoziti (20,6% od ukupnih izvora). Od ukupnih depozita 84,1% su depoziti u stranoj valuti.

Najveći udio u dugoročnim obvezama imaju dugoročni depoziti i obveze po korištenim dugoročnim kreditima, koji zajedno čine 31,6% ukupne pasive banaka.

Temeljni kapital (uplaćeni dionički kapital) banaka u

Tablica 3. Agregirana bilanca banaka na 31. prosinca 1998., u milijunima kuna i u postotcima

Red. br. AKTIVA	Iznos	Udjel	Red. br. PASIVA	Iznos	Udjel
1. Novčana sredstva	2.608.337	2,53%	1. Depoziti po viđenju	23.438.748	22,71%
2. Depoziti kod HNB-a	5.135.469	4,98%	2. Kratkoročni depoziti	21.313.992	20,65%
3. Kratkoročni vrijednosni papiri	4.258.052	4,13%	3. Obveze po kratkoročnim kreditima	3.722.733	3,61%
4. Kratkoročni krediti dani financijskim institucijama	968.424	0,94%	4. Izdani kratkoročni vrijednosni papiri	865	0,00%
5. Kratkoročni krediti	29.889.423	28,96%	5. Obveze po kamatama, naknadama i ostala pasiva	3.227.972	3,13%
6. Kamate, naknade i ostala aktiva	3.731.099	3,62%	6. Dugoročni depoziti	14.590.165	14,14%
7. Dugoročni vrijednosni papiri	13.587.646	13,17%	7. Obveze po dugoročnim kreditima	18.016.508	17,46%
8. Trajna ulaganja u dionice i udjele	4.560.401	4,42%	8. Izdani dugoročni vrijednosni papiri	239	0,00%
9. Dugoročni krediti dani financijskim institucijama	563.073	0,55%	9. Temeljni kapital	9.427.058	9,13%
10. Dugoročni krediti	34.210.419	33,15%	10. Dopunski kapital	1.192.657	1,16%
11. Kupljena potraživanja	50.677	0,05%	11. Rezerve	2.140.929	2,07%
12. Materijalna i nematerijalna imovina	3.636.969	3,52%	12. Posebne pričuve	7.783.035	7,54%
			13. Dobit ili gubitak	-1.654.912	-1,60%
UKUPNO AKTIVA	103.199.989	100,00%	UKUPNO PASIVA	103.199.989	100,00%

1998. godini iznosi 9,4 milijarde kuna i povećao se za 2,1% u odnosu na 1997. godinu kada je iznosio 9,2 milijarde kuna. Njegov udio u ukupnoj pasivi ima tendenciju pada (1996. - 10,3%, 1997. - 9,7% i 1998. godine - 9,1%) Dopunski kapital nije značajna kategorija i čini svega 1,1% ukupne pasive i u 1997. i u 1998. godini. U strukturi dopunskog kapitala najznačajnija su stavka posebne pričuve za neidentificirane gubitke.

Karakteristika za 1998. godinu je rast posebnih pričuva u odnosu na 1997. godinu. Posebne pričuve za identificirane gubitke iznose 7,8 milijardi kuna i čine 7,5% ukupne pasive banaka (1997. godine iznosile su 5% ukupne pasive).

Gubitak tekuće i proteklih godina iznosi 1,6 milijardi kuna.

2.3. Adekvatnost kapitala

Koeficijent adekvatnosti kapitala mjera je stabilnosti i solventnosti banke i čini omjer kapitala i aktive. Pritom se u omjer uzima jamstveni kapital i aktiva koja je posebno klasificirana i korigirana stupnjevima rizičnosti. Jamstveni kapital čine temeljni kapital i dopunski kapital, koji ne smije prelaziti visinu temeljnoga kapitala. Aktiva se klasificira i ponderira po stupnjevima rizičnosti. Osobito su visoko ponderirani plasmani povezanim stranama i veliki i najveći pojedinačni plasmani.

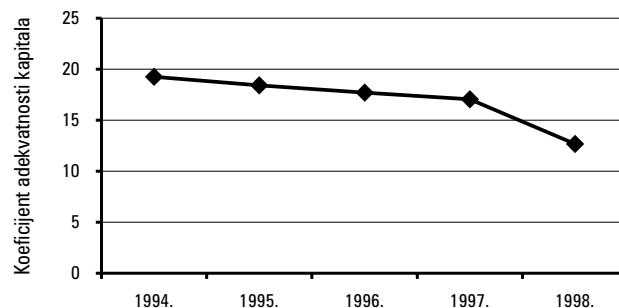
Prema Zakonu o bankama i štedionicama, banke su u 1998. godini bile dužne uskladiti opseg svog poslovanja tako da jamstveni kapital iznosi najmanje 8% ukupnog iznosa aktive i aktivnih izvanbilančnih stavaka banke, raspoređenih i ponderiranih prema stupnjevima rizika. Banke su dužne održavati taj omjer kako bi u svakom trenutku bile u stanju pokriti eventualne gubitke.

Na kraju 1998. godine na razini bankovnog sustava jamstveni je kapital iznosio 9,5 milijardi kuna, dok je na kraju 1997. godine iznosio 10,7 milijardi kuna. Sedam banaka je na kraju 1998. godine iskazalo negativan jamstveni kapital jer su zbog loše kvalitete aktive iskazale velike gubitke.

Na razini bankovnog sustava koeficijent adekvatnosti kapitala na kraju 1998. godine iznosio je 12,66%, dok je na kraju 1997. godine iznosio 17,05%. U oba slučaja to je iznad propisanih 8%. U nastavku je dan grafički prikaz kretanja visine koeficijenta adekvatnosti kapitala od 1994. do 1998. godine.

Na smanjenje jamstvenoga kapitala, odnosno koeficijenta adekvatnosti kapitala u odnosu na 1997. godinu bitno utječu spomenutih sedam banaka s iskazanim negativ-

Grafikon 1. Adekvatnost kapitala banaka

nim jamstvenim kapitalom. To su banke s problemima u poslovanju o kojima je već bilo riječi u ovom izvješću. Ostale banke ostvarile su zadovoljavajući koeficijent adekvatnosti kapitala.

2.4. Kvaliteta aktive

Analiza kvalitete aktive banaka ili ocjena vrijednosti pojedinačnih stavaka iskazanih u bilanci banke najsloženiji je i najznačajniji element u ocjeni stabilnosti poslovanja banke, odnosno ukupnog bankovnog sustava. Analiza kvalitete aktive najosjetljivija je materija jer bitno utječe na poslovni rezultat banke, a time i na sve aspekte njezina poslovanja kao što je profitabilnost, likvidnost i kapital.

Metodologija ocjenjivanja kakvoće aktive najznačajniji je dio ocjene kvalitete poslovanja banke jer je njezina svrha propisati pričuve što ih banke moraju izdvojiti na teret rashoda radi pokrića mogućih gubitaka. Pojedine stavke aktive izložene su različitim stupnjevima rizika, pa se u tom smislu aktiva dijeli na rizičnu i nerizičnu. Rizičnu čine stavke iz kojih mogu proizići rizici, dok u nerizičnu aktivu ulaze stavke iz kojih ne mogu proizići rizici. Primjerice, nerizične stavke su novac na žiroračunu i u blagajni, obvezna pričuva i blagajnički zapisi kod Hrvatske narodne banke te efektivni strani novac. Ocjena kvalitete aktive provodi se za rizičnu aktivu. U rizičnu aktivu ubrajaju se kratkoročni i dugoročni krediti i depoziti, kratkoročna i dugoročna ulaganja te kamate i naknade za bankovne usluge. Tome se dodaju izvanbilančne obveze (bankovne garancije i druga jamstva, avali, otvoreni nepokriveni akreditivi i druge potencijalne obveze). Banke su dužne tromjesečno procjenjivati visinu kreditnog rizika rizične aktive tako da procijene rizik svakoga pojedinačnog dužnika. Rizična aktiva svrstava se u pet skupina prema kvaliteti, od-

Tablica 4. Klasifikacija rizične aktive na 31 prosinca 1998. godine, u milijunima kuna

Red. br.	AKTIVA	A	B	C	D	E	UKUPNO
1.	Ukupno krediti, vrijednosni papiri i depoziti	72.900.434	4.432.077	3.884.420	1.682.863	1.540.106	84.439.900
2.	Ukupno kamate	1.239.713	192.029	197.674	183.005	333.161	2.145.582
3.	Ukupno naknade	106.095	15.967	14.817	20.280	16.815	173.974
4.	Ukupno ostala rizična aktiva	7.779.265	491.465	777.208	109.796	247.660	9.405.394
5.	Aktiva koja se ne raspoređuje	7.035.139					7.035.139
	Ukupno	89.060.646	5.131.538	4.874.119	1.995.944	2.137.742	103.199.989
6.	Izvanbilančne stavke	15.202.350	1.246.294	700.664	722.173	221.901	18.093.382
	Ukupno	104.262.996	6.377.832	5.574.783	2.718.117	2.359.643	121.293.371

Tablica 5. Dobra i loša aktiva banaka na kraju 1998. godine, u milijunima kuna i postotcima

AKTIVA	Dobra aktiva	%	Loša aktiva	%	Ukupno	%
a) Rizična aktiva						
– Potraživanja po depozitima, kreditima i vrijednosnim papirima	72.900.434	86,3	11.539.466	13,7	84.439.900	100,0
– Kamate	1.239.713	57,8	905.869	42,2	2.145.582	100,0
– Naknade	106.095	61,0	67.879	39,0	173.974	100,0
– Ostala rizična aktiva	7.779.265	82,7	1.626.129	17,3	9.405.394	100,0
b) Aktiva koja se ne raspoređuje	7.035.139	100,0	0	0,0	7.035.139	100,0
c) Formirane pričuve za rizičnu aktivu						
– krediti i ostali plasmani	–		5.852.483	100,0	5.852.483	100,0
– kamate	–		761.847	100,0	761.847	100,0
– naknade	–		55.904	100,0	55.904	100,0
– ostala rizična aktiva	–		841.477	100,0	841.477	100,0
Ukupna aktiva (a+b-c)	89.060.646	93,1	6.627.632	6,9	95.688.	100,0
Dobra i loša aktiva banaka na kraju 1997. godine, u milijunima kuna						
Ukupna aktiva (a+b-c)	84.611.100	94,5	4.851.800	5,5	89.462.900	100,0

nosno stupnju naplativosti (A,B,C,D i E). Prva se skupina (A) naziva dobrom aktivom, a preostale se četiri skupine potraživanja, u kojih se u pravilu javljaju teškoće u naplati, nazivaju lošom aktivom. Za aktivu koju banka ocijeni dobrom nije potrebno izdvajati pričuve, dok je za lošu aktivu to nužno.

Na kraju 1998. godine udio dobre aktive (aktiva klasificirana u skupinu A) iznosi 86,33% ukupne rizične aktive banaka, dok se preostalih 13,67% odnosi na lošu aktivu (skupine B-E). U 1997. godini udio dobre aktive bio je 88,9%, dok se 11,1% odnosilo na lošu aktivu. Potencijalni gubici na temelju rizične aktive i izvanbilančne rizične aktive na razini bankovnog sustava na kraju 1998. godine iznose 7,8 milijardi kuna, što je 6,4% ukupne rizične aktive, dok su 1997. iznosili 5,5 milijardi kuna, što je također bilo 6,4% ukupne rizične aktive.

2.5. Kvaliteta pasive

U strukturi obveza naših banaka prevladavaju depoziti, koji čine 61% ukupne pasive, dok su sljedeći po veličini primljeni krediti koji čine 19% ukupne pasive. Štednja se u uvjetima stabilnosti smatra jednim od najboljih izvora sredstava banke, ali kod nas se visok udio štednje pokazao nepovoljnim. Na to je, između ostalog, utjecala politika visokih kamatnih stopa nekih banaka, što je zatim dovelo do podizanja kamatnih stopa na razini bankovnog sustava. Vezano uz to došlo je do ozbiljnijih problema u nekim bankama, što je potaknulo značajniji odljev depozita iz gotovo svih banaka.

2.6. Ograničenja za smanjenje rizika poslovanja

2.6.1. Ograničenja koncentracije plasmana

Veliki je rizik za banke koncentracija kredita danih jednom zajmoprimcu ili skupini međusobno povezanih dužnika. Da bi se spriječila prevelika koncentracija kredita propisana su ograničenja.

Veliki je kredit pojedinačni kredit (ili neko drugo poje-

dinačno potraživanje ili preuzeta obveza prema jednom zajmoprimcu) koji prelazi 20% jamstvenoga kapitala. Na kraju 1998. godine sedamnaest je banaka imalo velike kredite, u ukupnom iznosu od 1,3 milijarde kuna.

Najveći kredit je kredit koji iznosi 30% vrijednosti jamstvenoga kapitala. Na kraju 1998. godine najveći kredit imalo je jedanaest banaka, u ukupnom iznosu od 4,7 milijardi kuna.

Ukupni iznos svih kredita i drugih potraživanja ili preuzetih obveza prema jednom zajmoprimcu ne smije prelaziti 30% jamstvenoga kapitala. Na kraju 1998. godine to je ograničenje prekoračilo osamnaest banaka u 43 pojedinačna slučaja. Ta potraživanja iznosila su ukupno 7,5 milijardi kuna. Razlog tih prekoračenja su veliki krediti naslijeđeni iz prošlog sustava, kao što su krediti Hrvatskoj elektroprivredi i INA-i (refinancirani krediti iz inozemstva od Londonskog i Pariškog kluba). Ti se krediti smanjuju, kao i obveze prema inozemstvu.

2.6.2. Ograničenja plasmana povezanim osobama

Kredit dioničarima, odnosno vlasnicima poslovnih udjela koji imaju više od 5% dionica odnosno poslovnih udjela banke koji daju pravo glasa u skupštini banke, odobravaju se jedino na temelju jednoglasne odluke uprave banke uz prethodnu suglasnost nadzornog odbora i pod uvjetom da ta sredstva ne premašuju iznos od 5% jamstvenoga kapitala. To ograničenje odnosi se i na trgovačka društva u kojima dioničari banke imaju većinski udjel. Krediti članovima uprave, nadzornog odbora, prokuristima i članovima njihovih užih obitelji odobravaju se uz jednoglasnu odluku nadzornog odbora.

Kredit dani osobama koje su povezane s bankom (dioničari, odnosno imaoци poslovnih udjela koji raspolazu s više od 5% dionica odnosno poslovnih udjela banke koji daju pravo glasa u skupštini banke, trgovačka društva u kojima dioničari imaju većinski udjel, članovi uprave, članovi nadzornog odbora, prokuristi i članovi njihovih obitelji te banke koje su kapitalom povezane) iznosili su ukupno 0,51 milijardu kuna. Ti su krediti bili odobreni u

ukupno 41 banci. Od toga su krediti u iznosu 0,02 milijarde kuna bili odobreni iznad ograničenja, zbog čega su podnijele prekršajne prijave.

2.6.3. Ograničenja ulaganja

Ulaganje banke u zemljišta, zgrade, opremu, uređenje poslovnog prostora, vlasničke udjele u bankama i drugim trgovačkim društvima ne smije premašiti 70% jamstvenoga kapitala, a ulaganja u zemljišta, zgrade, opremu i uređenje poslovnog prostora ne smije premašiti 30% jamstvenoga kapitala.

Prema Zakonu o bankama i štedionicama, koji se primjenjuje na 1998. godinu, Bankama se može uz određene uvjete dopustiti da privremeno premaše navedena ograničenja. Ako banka premaši te iznose, dužna je u roku od godinu dana svesti ulaganja na propisanu razinu. Ulaganja u nebankarskim društvima, koje je banka stekla da bi izbjegla gubitke, ne ulaze u izračun te se po njima ne iskazuju prekoračenja u prve dvije godine nakon stjecanja, a ako ih se banka nakon tog roka ne riješi, mora ih uvrstiti u izračun ograničenja ulaganja.

Ulaganja banaka u dionice i udjele drugih trgovačkih društava iznosila su 3,46 milijardi kuna, što je u odnosu na jamstveni kapital na razini svih banaka iznosilo 36,41%. S druge strane, ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu iznosila su 3,47 milijardi kuna s udjelom u jamstvenom kapitalu od 36,50%, što je prelazilo zakonski propisani maksimum od 30%. Ukupna ulaganja u dionice i udjele trgovačkih društava zajedno s ulaganjima u materijalnu i nematerijalnu imovinu na razini svih banaka iznosila su 6,93 milijarde kuna, odnosno 72,91% od jamstvenoga kapitala, što je prelazilo propisani maksimum od 70%. Naime, zbog zamjene loših plasmana za imovinu i udjele banke unose u svoju aktivu sredstva koja zbog općeg stanja našeg gospodarstva te nerazvijenog tržišta ne mogu prodati.

Tablica 6. Račun dobiti i gubitka banaka za 1998. godinu, u milijunima kuna i u postocima

Red. br. Stavka	Iznos	Udjel
1. Prihodi od kamata i slični prihodi	8.661.673	65,52%
2. Prihodi od provizija	1.712.192	12,95%
3. Prihodi od vlasničkih vrijednosnih papira	51.943	0,39%
4. Ostali prihodi i izvanredni prihodi	2.794.880	21,14%
Ukupno prihodi	13.220.688	100,00%
1. Troškovi kamata i slični troškovi	4.339.212	27,22%
2. Troškovi provizija	370.047	2,32%
3. Opći i administrativni troškovi	3.515.061	22,05%
4. Ostali troškovi i izvanredni troškovi	2.507.363	15,73%
5. Vrijednosna usklađivanja	5.212.025	32,69%
Ukupno rashodi	15.943.708	100,00%
Razlika prihoda i rashoda	-2.723.019	
Pokriće gubitka Dubrovačke banke	1.560.885	
Porez na dobit	179.841	
Dobit ili gubitak poslije oporezivanja	-1.341.975	

2.7. Račun dobiti i gubitka banaka

Kao što je već u točki 2.1 ovog izvješća spomenuto, u 1998. godini na razini svih banaka ostvaren je gubitak od 1,3 milijarde kuna, dok je prethodne godine ostvarena dobit od 1,2 milijarde kuna (19 banaka je iskazalo gubitak u iznosu od 2,1 milijarde kuna, dok je 41 banka ostvarila dobit od 742 milijuna kuna).

Ukupni prihodi u 1998. godini iznosili su 13,2 milijarde kuna. U strukturi prihoda najznačajniju stavku 65,5% činili su prihodi od kamata, prihodi od provizija 12,9%, a ostali prihodi 21,1%. U odnosu na 1997. godinu porastao je udio kamatnih prihoda sa 64,9% na 65,5%, a udio provizija je smanjen sa 15,9% na 12,9%. Relativno je malen udio provizija i one imaju tendenciju pada dok, primjerice, u svjetskim bankama prihodi od provizija premašuju prihode od kamata.

Ukupni rashodi za 1998. godinu iznosili su 15,9 milijardi kuna. Na troškove kamata odnosi se 27,2%, na troškove provizija 2,3%, na opće i administrativne troškove 22% te na ostale troškove 15,7% ukupnih rashoda. Troškovi po osnovi izdvajanja pričuva za osiguranje od potencijalnih gubitaka (vrijednosna usklađivanja) iznose 5,2 milijarde kuna, odnosno 32,7% ukupnih rashoda, dok su u 1997. godini iznosili jednu milijardu kuna i činili 11,3% ukupnih rashoda. Veliko povećanje vrijednosnih usklađivanja nastalo je u prvom redu zbog povećanih izdvajanja pričuva za potencijalne gubitke u tijeku 1998. godine. Gubitak evidentiran za 1998. godinu, uglavnom je proizišao iz toga povećanja.

Rezultati kontrola HNB-a s kojima do sada raspoložemo odnose se na godinu poslovanja koja završava 31. 12. 1998. godine i uključuju dodatne rezervacije, koje su izdvojene nakon kontrola Direkcije za izravni nadzor Hrvatske narodne banke.

Tablica 7. Rezultati kontrola Hrvatske narodne banke za 1998. godinu

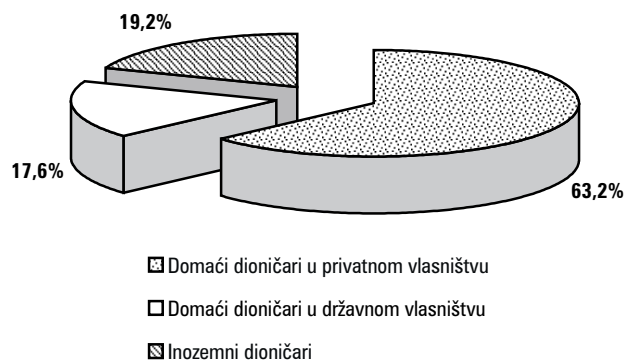
Broj banaka u kojima je promijenjen rezultat	Dobit/gubitak iskazan po bankama, mil. kn	Dodatne rezervacije poslije kontrole HNB-a, mil. kn	Dobit/gubitak poslije kontrole HNB-a
6	23,8	689,4	-665,6

Najveći dio dodatnih rezervacija, ukupno 658,3 milijuna kuna, odnosi se na četiri banke koje se u točki 2.1 ovog izvješća nalaze u III. skupini kao banke s teškoćama u poslovanju. Dodatne rezervacije djelomice su rezultat nepovoljnih kretanja u gospodarstvu. Osim toga, na nedostatne rezervacije utjecala je i subjektivnost Uprave banaka pri procjeni rizika. Naime, budući da banke bolje poznaju svoje klijente, više uvažavaju njihove argumente i obećanja o poboljšanju njihove financijske sposobnosti, pa su i popustljivije. Takvi postupci se uglavnom nisu pokazali opravdanima te je efekt u konačnici bio nepovoljan za te banke.

2.8. Vlasnička struktura banaka

Na kraju 1998. godine u pretežno državnom vlasništvu bilo je 17,6% vlasničke glavnice banaka u Republici Hrvatskoj, 63,2% bilo je pretežno u privatnom vlasništvu domaćih osoba, a 19,2% vlasničke glavnice bilo je u vlasništvu stranih osoba.

Grafikon 2: Vlasnička struktura banaka na dan 31. prosinca 1998.

Od ukupno 60 banaka 8 ih je bilo pretežno u hrvatskom državnom vlasništvu. Od ostale 52 banke 9 ih je bilo u vlasništvu inozemnih dioničara.

3. Problemi bankovnog sustava i njihovo rješavanje

3.1. Loše upravljanje rizikom kao glavni uzrok kriza u bankama

Kao što je poznato, nakon donošenja Zakona o bankama i štedionicama 1993. godine povećan je broj banaka u Hrvatskoj. Neke od novih privatnih banaka i neke od privatiziranih banaka zabilježile su brz rast koji nije bio praćen razvijanjem sustava upravljanja rizicima. Obilježje tih banaka bio je rast depozita, koji su privukle visoke kamatne stope, kao i rast kreditnog portfelja koji nije pratila odgovarajuća procjena rizika. Takvo ponašanje nepovoljno utječe na bankovni sustav jer potiče i druge banke da podižu kamatne stope. Visoke kamatne stope neminovno dovode do usporavanja gospodarske aktivnosti.

3.1.1. Kreditni rizik

Kreditni rizik najprepoznatljiviji je rizik u bankarstvu i u hrvatskim je bankama dominantan. Kreditni je rizik rizik vjerojatnosti da klijent neće podmiriti svoje obveze prema banci. Naime, postoji mogućnost da klijent, ili izdavatelj vrijednosnog papira, neće biti u stanju otplatiti zajam ili neku drugu kreditnu izloženost, odnosno da neće uredno servisirati dug.

Kreditni u nekim bankama davani su bez prethodnog utvrđivanja kreditne sposobnosti klijenata, bez adekvatnog osiguranja i uz veliku koncentraciju rizika (velika izloženost prema pojedinim klijentima ili povezanim klijentima). Da bi se upravljalo kreditnim rizikom, moraju postojati i provoditi se jasno definirane kreditne politike, a kod dijela banaka nisu postojale kreditne politike, odnosno gdje su i postojale, nisu se provodile.

Od naslijeđa prijašnjeg sustava ostali su neki pristupi upravljanju i poslovanju. Naime, u uvjetima tranzicije još nije razdvojeno vlasništvo od upravljanja. Tako nije rijetka pojava da jedna osoba, ili mali broj osoba, kontrolira poslovanje grupe, njezin odnos s bankom, a često ta osoba ima utjecaj i na poslovanje banke. Poseban je rizik za banku sukob interesa koji nastaje kada se vlasnik banke ili

osoba koja upravlja bankom istodobno koristi kreditom te banke.

Davanje kredita povezanim stranama je posljedica lošeg upravljanja rizikom, koja ima ključnu ulogu u nastanku krize u banci. Već smo spomenuli da je kreditni rizik najznačajniji bankarski rizik i da je u hrvatskom bankarstvu dominantan. Iz dosad navedenog proizlazi da je upravo loše upravljanje kreditnim rizikom dovelo do problema u pojedinim bankama. Rezultat je, kako smo već u prethodnim poglavljima naveli, sanacija u dvije, stečaj odnosno prijedlog za pokretanje stečajnog postupka u ukupno osam banaka i teškoće u poslovanju u nekoliko banaka.

3.1.2. Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti jest rizik da banka neće moći izvršiti svoje obveze o dospijeću. Može se dogoditi da banka nema dostatnu količinu likvidnih sredstava, odnosno da ne uspije uskladiti ročnost dospijuća aktive i pasive kako bi udovoljila gotovinskim potraživanjima potrebnim za poslovanje. Ekstreman vid toga rizika je opasnost da značajan dio bankinih depozita bude povučen. Takva situacija može se javiti kao rezultat većih poremećaja koji su izvan moći bankinog upravljanja rizikom likvidnosti.

Rizik likvidnosti nemoguće je promatrati odvojeno od kreditnog rizika i, u pravilu, banka koja ima dobro ustrojeno upravljanje kreditnim rizikom, imaće i dobro razrađeno upravljanje likvidnošću. Karakteristika dobrog upravljanja bankom je upravljanje svim bankarskim rizicima, odnosno upravljanje rizikom u cjelini. Isto tako, banka koja ne drži do upravljanja kreditnim rizikom teško da će dobro upravljati rizikom likvidnosti. To se pokazalo najočitiije u slučajevima problematičnih banaka. Upravo njihovo zapadanje u probleme s likvidnošću ili u nelikvidnost bilo je ne samo početak vidljivog manifestiranja nakupljenih slabosti u tim bankama nego i potvrda njihove loše politike upravljanja rizicima.

3.1.3. Valutni rizik

Valutni rizik je rizik od gubitka zbog nepovoljnih kretanja deviznih tečajeva primjenjivih na aktivu i pasivu denominiranu u stranoj valuti ili na prava i obveze denominirane u stranoj valuti. Devizne obveze ne smiju biti veće od deviznih potraživanja niti devizna potraživanja od deviznih obveza u iznosu koji prelazi 30% jamstvenoga kapitala banke, a izvještaj se Hrvatskoj narodnoj banci podnosi dnevno. U hrvatskom bankarstvu osobito je aktualan valutni rizik jer je 62% pasive banaka u 1998. godini denominirano u stranoj valuti, dok je većina aktive u kunama. Da bi izbjegle valutni rizik, banke daju kredite uz valutnu klauzulu. Na taj način, valutni rizik se pretvara u kreditni rizik. Prema podacima za 31. prosinca 1998. godine na razini bankovnog sustava devizna potraživanja premašila su devizne obveze u iznosu koji čini 38% jamstvenoga kapitala. Razlog tome su već spomenuto davanje kredita uz valutnu klauzulu, kao i obveznice za sanaciju (koje također imaju valutnu klauzulu) u aktivama saniranih banaka.

3.1.4. Rizik kamatnih stopa

Rizik kamatnih stopa jest osjetljivost banke na promjene kamatnih stopa na izvore i plasmane. Naime, banka može

imati gubitke ako aktiva i pasiva nisu usklađene na odgovarajući način s aspekta promjene kamatnih stopa. Praćenje toga rizika važno je za banku kako bi u svakom trenutku imala pod kontrolom raskorak između aktive koja nosi kamate i pasive na koju se plaćaju kamate, kao i razliku između aktivne i pasivne kamatne stope. Prema podacima za 1998. godinu kamatonosna aktiva banaka bila je veća za 9,3% od pasive na koju se plaća kamata, što je s toga aspekta povoljan pokazatelj. Međutim, banke u kojima su se pojavili problemi nisu adekvatno pratile ni taj rizik, nego su provodile politiku visokih kamatnih stopa na depozite u namjeri da pod svaku cijenu privuku sredstva.

Gledano s vremenske distancije, možemo utvrditi da je u nekim bankama stihijsko ponašanje uzelo maha na uštrb upravljanja rizikom. Takav pristup poslovanju može održati poslovanje neko vrijeme, ali ne i na dugi rok.

Pojava banaka čiji vlasnici i uprava ne vode računa o praćenju rizika nije karakteristična samo za hrvatsko bankarstvo. Krize u svom bankovnom sustavu i stečajeve pojedinih banaka prošle su i razvijene zemlje, a osobito su karakteristične za tranzicijske zemlje.

3.2. Ostale slabosti bankovnog sustava

Od ostalih slabosti bankovnog sustava spomenut ćemo one najvažnije:

- mehanizam kamatnih stopa nije učinkovit;
- nerazvijeno tržište kapitala i neriješena privatizacija;
- previsoki troškovi;
- neefikasnost unutarnje kontrole i revizije banaka.

Mehanizam kamatnih stopa

Kamatna stopa u našim uvjetima još uvijek nema onu tržišnu dimenziju koju bi trebala imati. U razvijenim financijskim tržištima kamatna stopa usmjerava novac u profitabilne i zdrave sektore. Kamatne stope bile su u proteklih nekoliko godina previsoke, na što je utjecalo poslovanje dijela banaka koje su svoju ekspanziju temeljile na visokim kamatnim stopama na depozite. Nakon što su u 1997. godini zabilježena povoljna kretanja (jer su kamatne stope u toj godini imale blagu tendenciju pada), u 1998. bankovna je kriza utjecala na kretanje kamatnih stopa i to u pravcu povećanja razlike između pasivnih i aktivnih kamatnih stopa (pasivne su kamatne stope tijekom godine imale tendenciju pada, a aktivne tendenciju rasta). Nepovoljno kretanje imala je i kamatna stopa na tržištu novca. Na početku 1998. godine kamatna stopa na tržištu novca bila je na razini od oko 10%, ali se u tijeku godine povećala, da bi na kraju godine iznosila oko 16%.

Visoke kamatne stope u hrvatskom bankarstvu rezultiraju raznih nepovoljnih činitelja, kao što su:

- strukturni problemi u gospodarstvu,
- visoka premija rizika uključena u cijenu kapitala,
- visoka premija valutnog i kreditnog rizika,
- neadekvatna kreditna politika banaka i neadekvatno upravljanje rizikom,
- skupi izvori sredstava,
- segmentiranost financijskog tržišta i nizak stupanj konkurencije,
- nerazvijena financijskog tržišta i siromaštvo financijskih instrumenata i
- visoki nekamatni troškovi.

Nerazvijeno tržište kapitala i neriješena privatizacija

Nerazvijeno tržište kapitala i neriješena privatizacija slabosti su koje imaju bitan utjecaj na cijelo gospodarstvo, naravno i na bankovni sustav. Privatizacija nije završena, a tamo gdje je provedena, nije išla u pravcu stvaranja zdravih tržišnih subjekata. Većina banaka posluje s klijentima koji su u problemima zbog neobavljene ili loše obavljene privatizacije (tako se posredno problem nerazvijivosti tržišta kapitala i neriješene privatizacije odražava na cijeli bankovni sustav).

Novi Zakon o bankama donosi odredbe koje će utjecati na poboljšanje strukture vlasništva. Povećan je minimalan iznos temeljnoga kapitala banke, dionice banke moraju glasniti na ime, zabranjeno je davanje kredita za kupnju dionica banke ili dionica društava koja su u većinskom vlasništvu banke ili osoba povezanih s bankom. Novi Zakon o bankama donosi i oštrije kriterije koji će utjecati na izlazak s tržišta banaka koje su loše poslovale te na poboljšanje poslovne i financijske discipline.

U hrvatskim je bankama česta pojava pretvaranje plasmana koje klijent ne može servisirati u vlasnički ulog. Banke tako silom prilika dolaze do neželjenoga vlasničkog portfelja, često i kao jedini ili kao većinski vlasnici pojedinih tvrtki. Veliki je problem vrednovanje takvih ulaganja jer njihova tržišna vrijednost nije utvrđena. Zbog nerazvijivosti tržišta kapitala tako stečene vlasničke uloge nije lako prodati pa takav vlasnički portfelj opterećuje njihove bilance ne donoseći probitak.

Odredbe o ograničenju ulaganja banke u materijalnu imovinu i vlasničke uloge postojale su i u starom Zakonu o bankama i štedionicama, a novi Zakon ne mijenja u načelu njihovu svrhu. Propisani mehanizmi za rješavanje vlasničkih uloga banaka koje su one stekle u zamjenu za loše plasmane, moći će djelovati samo ako postoji tržište na kojem banke svoje udjele mogu prodati. Rješenje bi bilo u nalaženju strateških kupaca za društva koja se nalaze u vlasništvu banaka, što je osobito važno kada i same banke-vlasnici još nisu privatizirane te i same traže strateškog ulagača.

Previsoki troškovi

Struktura hrvatskih banaka veoma se razlikuje od strukture modernih bankarskih institucija u svjetskom bankarstvu. Relativno velik broj banaka, a mali broj bankarskih proizvoda te prevelik broj zaposlenih u većini banaka pridonose visokim troškovima, pa prema tomu i visokoj cijeni kredita. U 1998. godini opći i administrativni troškovi na razini svih banaka iznose 3,5 milijardi kuna ili 22% ukupnih troškova banaka. Za usporedbu, ukupni troškovi kamata, koji su glavni poslovni troškovi banaka, čine 4,3 milijarde kuna ili 27% ukupnih troškova, što nam ukazuje na objektivnu ocjenu iznimno visokih administrativnih troškova. Restrukturiranje hrvatskog bankarstva morat će ići u pravcu prihvaćanja modernih trendova i tehnologija kako bi se troškovi smanjili i povećala efikasnost poslovanja.

Neefikasnost unutarnje kontrole i revizije banaka

Unutarnja kontrola i revizija u svijetu imaju veliko značenje i ulogu, dok se kod nas o njenom značenju i ulozi premalo zna. Unutarnja kontrola i revizija u većini banaka je u procesu formiranja i nije se pokazala efikasnom u otkrivanju i otklanjanju problema u bankama, iako su i prema starom Zakonu o bankama i štedionicama banke

bile dužne organizirati službu unutarnje kontrole te provoditi unutarnju kontrolu. Da bi banke što prije uvele učinkovitu unutarnju kontrolu i reviziju, novi Zakon o bankama sadrži detaljne odredbe koje reguliraju tu materiju. Propisan je broj i stručnost osoba koje obavljaju poslove unutarnje kontrole i unutarnje revizije, te organizacija i djelokrug rada. Tako unutarnja kontrola nadzire pravilnost poslovanja banke i njezine opće akte (donošenje i provođenje) i odgovorna je upravi banke, a unutarnja revizija vodi računa o praćenju zakona i drugih propisa kao i odgovarajućih računovodstvenih standarda, a odgovorna je nadzornom odboru.

3.3. Načini rješavanja kriznih situacija u hrvatskom bankarstvu

Kao što smo već naveli, u 1998. godini dolaze do izražaja problemi u pojedinim bankama. Najprije su se problemi javili u Dubrovačkoj banci, zatim u Ilirija banci, Glumina banci, Komercijalnoj banci, Županjskoj banci, Gradskoj banci i Neretvansko-gospodarskoj banci. Takav razvoj događaja doveo je do pojave odljeva depozita kao izraza nepovjerenja u bankovni sustav.

Novi Zakon o bankama, za razliku od starog Zakona o bankama i štedionicama, sadržava i odredbe o izlasku banaka s bankovnog tržišta te o preventivnom djelovanju Hrvatske narodne banke kad se u bankama pojave problemi.

Hrvatska narodna banka, već i prije, a osobito nakon donošenja novog Zakona o bankama, inicirala je rješavanje bankovne krize. Rezultat je odlazak nekolicine banaka s tržišta u 1999. godini. Nad šest banaka otvoren je stečajni postupak (Ilirija, Glumina, Gradska, Komercijalna, Županjska, Neretvansko-gospodarska banka), a za Trgovačko-turističku banku je podnesen prijedlog za stečaj. U prethodnim su godinama te banke imale visoke kamatne stope na depozite kako bi privukle sredstva za svoje, često vrlo rizične, plasmane. To je te banke, uz druge slabosti i nepravilnosti u poslovanju, dovelo u 1998. godini u insolventnost i nelikvidnost te u konačnici i do stečaja. Ako izuzmemo Vukovarsku banku, čiji stečaj u 1998. godini - zbog specifičnosti te banke - nije bio klasičan stečaj, stečajevi provedeni u prvoj polovici 1999. godine bili su prvi pravi stečajevi banaka. Međutim, nastala situacija nije zapravo bila neočekivana. Već godinama se upozorava i piše o strukturi hrvatskog bankarstva i s tim u vezi s poželjnim okrupnjivanju banaka te o pojavi moralnog hazarda u nekim bankama. Smanjen dotok inozemnih kredita zbog kriza na svjetskom financijskom tržištu te sve veći problemi u dijelu gospodarstva samo su ubrzali slom nekih banaka i aktualizirali rješavanje kriznih situacija u drugima.

U 1998. godini javljaju se u nekim bankama teškoće s likvidnošću, koje se nastavljaju i u 1999. godini, tako da su se te banke morale koristiti kreditima Hrvatske narodne banke.

U 1999. godini Hrvatska narodna banka poduzela je u pojedinim bankama mjere propisane odredbama novog Zakona. Tako su u ukupno 17 banaka izrečene mjere za poboljšanje stanja u banci. Jedna od mjera Hrvatske narodne banke je imenovanje povjerenika. Povjerenik je imenovan u tri banke. Osim navedenih mjera, rješenja o nelikvidnosti dobilo je ukupno 9 banaka.

Savjet Hrvatske narodne banke je u četiri banke imenovao privremenog upravitelja (Croatia banka prije sanacije, Agroobrtnička banka, Hrvatska gospodarska banka, Promdei banka). Osim tih banaka, privremenog upravitelja imale su i neke banke koje su kasnije otišle u stečaj (Gradska banka, Županjska banka, Komercijalna banka i Glumina banka).

U 1998. i 1999. godini za ukupno osam banaka i četiri štedionice Hrvatska narodna banka podnijela je Trgovačkom sudu prijedloge za pokretanje stečajnog postupka, a nad ukupno sedam banaka i dvije štedionice je otvoren stečajni postupak.

Jedna od mjera za rješavanje problema u poslovanju banke jest sanacija prema Zakonu o sanaciji i restrukturiranju banaka. Hrvatska narodna banka ima mogućnost predložiti Vladi Republike Hrvatske sanaciju banke, a odluku o sanaciji donosi Vlada ako ocijeni da je to od posebnog državnog interesa i ako utvrdi da su iscrpljene druge mogućnosti sprječavanja narušavanja stabilnosti ukupnoga financijskog sustava. U 1998. godini razmatrana je mogućnost sanacije u dvije banke, od kojih je jedna i provedena. U 1999. godini u dvije banke je u tijeku program sanacije.

Nakon rješavanja aktualnih kriznih situacija težište je na dugoročnijim rješenjima kao što je restrukturiranje bankovnog sustava, privatizacija državnih i saniranih banaka te dokapitalizacija, i to prije svega privlačenjem stranskih ulagača, što znači novu tehnologiju i novu kvalitetu poslovanja. Privatizacija se u 1999. godini počela uspješno provoditi. U Slavonskoj banci završena je privatizacija, dok se u drugim velikim bankama provode pripreme za privatizaciju.

4. Razvoj bankarskog zakonodavstva i unapređenje sustava nadzora

Jedan od temeljnih stupova bankovne supervizije jest odgovarajuća regulativa. Osnovna supervizorska regulativa je u velikoj mjeri donesena 1993. godine usvajanjem Zakona o bankama i štedionicama te donošenjem niza podzakonskih akata koji podrobnije reguliraju izračun i adekvatnost kapitala te klasifikaciju rizične aktive i formiranje odgovarajućih rezervacija.

Donošenjem Zakona o bankama te, na temelju njega, podzakonskih akata, možemo reći da je osnovna supervizorska regulativa potpuno zaokružena te u skladu s Međunarodnim računovodstvenim standardima i načelima za djelotvornu bankovnu superviziju izrađenu u Banci za međunarodna poravnanja (BIS). Ta su načela minimalni zahtjevi za djelotvornu superviziju, koji trebaju biti ispunjeni od strane supervizorskih organa i dopunjeni ostalim mjerama za rješavanje određene situacije i rizika u pojedinim zemljama.

Nova bankarska regulativa

Nova bankarska regulativa bolja je od dosadašnje, jer sadrži već spomenute odredbe o preventivnom djelovanju Hrvatske narodne banke pri pojavi problema u bankama. Na temelju novog Zakona o bankama doneseni su podzakonski akti. U nastavku dajemo njihov kratak prikaz.

Zakon o bankama (NN 161/98)

Zakon sadržava opće odredbe o poslovnim bankama i regulira poslove banke, osnivanje banke i podružnice, obavještanje Hrvatske narodne banke, računovodstvo i reviziju u bankama te nadzor u bankama. Za razliku od Zakona o bankama i štedionicama, novi Zakon sadrži jače odredbe o izlasku banaka s bankovnog tržišta, odredbe o preventivnom djelovanju Hrvatske narodne banke kad se u bankama pojave problemi, kao i odredbe o povezanim osobama.

Temeljni kapital banke po novom Zakonu iznosi 20 milijuna kuna, 40 milijuna kuna, odnosno 60 milijuna kuna temeljnoga kapitala, ovisno o stupnju ovlaštenja banke za pojedine bankarske poslove. Banke se s tim odredbama moraju uskladiti do kraja 1999. godine. Štedionice će se također morati dokapitalizirati i postati banke do kraja 2001. godine. Prema odredbi novog Zakona o bankama, dionice banke moraju glasiti na ime.

Odredbe koje reguliraju izloženost banke propisuju minimalne koeficijente i maksimalne razine izloženosti čiji se izračun detaljno propisuje u posebnim odlukama. Slične odredbe postojale su i u starom Zakonu o bankama i štedionicama. Osobito je značajno što se u novom Zakonu definira pojam "povezane osobe" (izloženost prema povezanim osobama tretira kao izloženost jednoj osobi). Zakon donosi i odredbe o zabrani davanja kredita za kupnju dionica banke i dionica društava koja su u većinskom vlasništvu banke ili osoba koje su u posebnom odnosu prema banci (primjerice, dioničari banke, pravne osobe u kojima ti dioničari imaju upravljački paket te pravne osobe u kojima banka ima upravljački paket). Dionice banke ne smiju se prema odredbama ovog Zakona upotrijebiti za osiguranje kredita koji je dala ta banka.

Novim Zakonom propisana je organizacija službe unutarnje kontrole, postojanje i rad unutarnjeg revizora, te organizacija službe praćenja i mjerenja rizika. Također je propisan minimum materije koji banka mora regulirati svojim općim aktima.

Novim Zakonom o bankama promijenjeni su i kriteriji koji će utjecati na izlazak s tržišta banaka koje su loše poslovale te na poboljšanje poslovne i financijske discipline. Tako su propisane mjere koje Hrvatska narodna banka može poduzeti prema banci za koju utvrdi da krši propise ili da rizično i neprimjereno posluje. Neke od tih mjera su: davanje pismenog upozorenja, davanje pisanog naloga za poštivanje odredaba zakona ili pisanog naloga u kojem se određuju posebni uvjeti za poslovanje banke. Prema novom Zakonu Hrvatska narodna banka će, utvrdi li da je adekvatnost kapitala banke manja od 3/4 minimalne propisane adekvatnosti, u toj banci imenovati svoga povjerenika. Odredbama Zakona dana je Hrvatskoj narodnoj banci ovlast da imenuje privremenog upravitelja za banku ako utvrdi da su potencijalni gubici banke, koji su nastali zbog rizičnih plasmana, veći od jamstvenoga kapitala banke i kad je banka nesposobna za plaćanje. Ako poduzimanje opisanih mjera ne da odgovarajuće učinke, Hrvatska narodna banka dužna je, prema odredbama Zakona, podnijeti prijedlog nadležnom sudu za otvaranje stečajnog postupka nad bankom. Hrvatska narodna banka predlaže i sanaciju banaka Vladi Republike Hrvatske.

Odluka o načinu izračunavanja kapitala banke (NN 32/99)

Ta Odluka propisuje način izračunavanja temeljnoga, dopunskoga i jamstvenoga kapitala banke u skladu sa Za-

konom o bankama i međunarodnim smjernicama. Jamstveni kapital koristi se kod izračuna izloženosti banke i ograničenja ulaganja u razne vrste imovine. Odluka se primjenjuje od 1. travnja 1999. godine.

Odluka o načinu izračunavanja adekvatnosti kapitala i ponderirane aktive banke (NN 32/99)

Ta Odluka definira izračun adekvatnosti kapitala i ponderirane aktive. Bilančne i izvanbilančne rizične stavke grupiraju se prema stupnjevima rizika i tako definirane se ponderiraju s ponderima rizika 0, 20, 50, 75 i 100 posto, za razliku od prošle Odluke koja je sadržala i ponderre veće od 100 posto.

Odluka o raspoređivanju plasmana i izvanbilančnih rizičnih stavki i utvrđivanju izloženosti banke (NN 32/99)

Odredbe te Odluke odnose se na klasifikaciju dužnika banke u rizične skupine A, B, C, D i E, ovisno o kreditnom riziku. Raspoređivanje se obavlja prema objektivnim (urednost podmirivanja obveza) i subjektivnim kriterijima (dužnikova kreditna sposobnost) te prema kvaliteti instrumenata osiguranja. Drugi dio te Odluke odnosi se na utvrđivanje izloženosti banke u skladu sa Zakonom o bankama. Radi se o utvrđivanju velike izloženosti, izloženosti prema jednoj odnosno skupini povezanih osoba te prema osobama u posebnom odnosu prema banci.

Odluka o visini i načinu formiranja posebnih pričuva za osiguranje od potencijalnih gubitaka banke (NN 32/99)

Posebne pričuve za osiguranje od potencijalnih gubitaka banke mogu se odnositi na identificirane i neidentificirane gubitke. Posebne pričuve za identificirane gubitke formiraju se za potraživanja koja su raspoređena u rizične skupine B, C, D i E i u tom iznosu umanjuju potraživanja na koja se odnose. Posebne pričuve za neidentificirane gubitke namijenjene su osiguranju od budućih gubitaka koji nisu utvrđeni raspoređivanjem plasmana u rizične skupine.

Odluka o kontnom planu za banke (NN 32/99)

Novi kontni plan za banke potpuno je prilagođen zahtjevima za knjigovodstvenu evidenciju i provođenje zahtjeva Zakona o bankama i podzakonskih akata Hrvatske narodne banke. Banke su ga obvezne primjenjivati od 1. srpnja 1999. godine.

Odluka o ograničenju ulaganja banke u materijalnu imovinu i vlasničke uloge (NN38/99, 64/99)

Ulaganja banke u zemljišta, zgrade, opremu i uređenje poslovnog prostora ne smiju premašiti iznos od 30 posto jamstvenoga kapitala, a zajedno s ulaganjima u vlasničke udjele trgovačkih društava ne smiju premašiti iznos od 70 posto jamstvenoga kapitala banke. Takva ograničenja bila su propisana Zakonom o bankama i štedionicama, a preuzeta su i u podzakonskim aktima nastalim na temelju Zakona o bankama.

Odluka o obavješćivanju Hrvatske narodne banke o zaduženju pojedinog dužnika kod banke u iznosu većem od pet (5) milijuna kuna (NN 51/99)

Tom se Odlukom zahtijeva dostavljanje podataka o pojedinim dužnicima, odnosno skupinama povezanih osoba koje su u bilo kojem trenutku zadužene kod banke u iznosu većem od pet milijuna kuna. Hrvatska narodna banka

obavještava sve banke o takvim dužnicima koji su zaduženi kod više od jedne banke te je prvo takvo izvješće poslano bankama u jesen 1998. godine. Prema reakcijama samih banaka, formiranje i slanje toga izvješća pokazalo se vrlo dobrim potezom u smislu upravljanja aktivom.

Odluka o potanjim uvjetima za osnivanje i rad predstavništava inozemnih banaka u Republici Hrvatskoj (NN 32/99, 99/99)

Tom se Odlukom reguliraju uvjeti za osnivanje i brisanje predstavništava inozemnih banaka.

Pravilnik o stručnom bankarskom ispitu (NN 32/99)

Tim se pravilnikom regulira način polaganja stručnog bankarskog ispita te uvjeti koje moraju ispunjavati kandidati da bi pristupili polaganju ispita. Stručni bankarski ispit je jedan od uvjeta koje kandidati moraju ispunjavati za dobivanje prethodne suglasnosti HNB-a za imenovanje na mjesto predsjednika ili člana uprave banke.

Pravilnik o postupku i kriterijima za davanje prethodne suglasnosti za imenovanje predsjednika i člana uprave banke (NN 32/99)

Tim se pravilnikom propisuju postupci i kriteriji za izdavanje prethodne suglasnosti HNB-a za imenovanje predsjednika i člana uprave banke.

Odluka o statističkom izvješću za banke i nuputcima za popunjavanje statističkog izvješća (NN 57/99, 72/99)

Tom se odlukom utvrđuje oblik i sadržaj bilance i računa dobiti i gubitka koji će se dostavljati Hrvatskoj narodnoj banci za potrebe nadzora i za potrebe monetarne statistike. Donošenjem te odluke banke će dostavljati podatke koji će se istodobno koristiti za potrebe Sektora nadzora i kontrole i Direkcije statistike, što do sada nije bio slučaj.

Odluka o obliku i minimalnom obujmu i sadržaju revizije i izvještaja o obavljenoj reviziji banaka (NN 64/99)

Odluka koja propisuje oblik i sadržaj revizije i izvješća o reviziji banaka prvi je put donesena u 1998. godini. Prema njoj su banke obvezne dostavljati izvješća za 1998. godinu u skladu s propisanim opsegom i sadržajem do konca lipnja 1999. godine. Kako su već sada vidljivi rezultati donošenja ove odluke, na temelju novog Zakona donijeta je i nova odluka za reviziju poslovanja iz 1999. godine.

Odluka o obliku i sadržaju zahtjeva za odobrenje za rad banke (NN 99/99)

Propisuje što banka mora imati i priložiti uz zahtjev za osnivanje da bi dobila odobrenje za rad.

Značenje i smjernice razvoja funkcije nadzora i kontrole

Misija bankovne supervizije je pridonosenje stabilnosti financijskog sustava uspostavom i održavanjem zdravog i stabilnog bankovnog sustava. U ostvarenju toga cilja, potrebno je istaknuti da bankovna supervizija nije jedini stup financijske stabilnosti i od nje se ne mogu očekivati čuda ako i drugi stupovi nisu stabilni i čvrsti. Samo koordiniranom akcijom može se ostvariti taj cilj, a uloga bankovne supervizije je minimiziranje svih oblika rizika i svodenje problema na najmanju moguću mjeru, odnosno pravodobno utvrditi rizik i poduzeti mjere za njegovo otklanjanje.

U razvoju bankovne supervizije, koja je u Hrvatskoj

narodnoj banci organizacijski utemeljena 1993. godine u obliku Sektora nadzora i kontrole, već je dosta učinjeno u relativno kratkom roku. Strateški cilj Hrvatske narodne banke jest dalje jačanje i razvoj bankovne supervizije.

U šestogodišnjem razvoju bankovne supervizije Sektor nadzora i kontrole je organizacijski ustrojen i ekipiran, donesena je većina temeljne regulative, obavljena je edukacija zaposlenika i započelo se s redovitim nadzorom banaka. U tom razdoblju, ali i danas, na dalji razvoj negativno utječe nekoliko činitelja kao što su nerazumijevanje uloge bankovne supervizije te relativno "mlad" sustav bankovne supervizije, koji je potrebno dalje unaprjeđivati i razvijati.

Što se tiče prvog činitelja, nakon posljednjih pokrenutih stečajnih postupaka, on je dobrim dijelom promijenjen. Kod drugog, potrebno je i nadalje raditi na njegovom razumijevanju, dok najveći posao predstoji na daljem jačanju sustava bankovne supervizije.

Sektor nadzora i kontrole u Hrvatskoj narodnoj banci sastoji se od:

- Direkcije za izravni nadzor banaka i štedionica (on-site),
- Direkcije za nadzor banaka i štedionica analizom financijskih izvješća (off-site),
- Direkcije za unapređenje nadzora banaka i štedionica i
- Direkcije za devizno-dokumentarnu kontrolu.

Temeljna funkcija Direkcije za izravni nadzor banaka i štedionica je izravni nadzor banaka i štedionica kojom djelatnici Hrvatske narodne banke u samoj banci provjeravaju točnost i istinitost podataka u poslovnim knjigama banke, odnosno štedionice, u skladu s propisima te ocjenjuju način upravljanja poslovnim procesima radi minimiziranja svih rizika koji mogu proizići iz poslovanja.

Temeljna funkcija Direkcije za nadzor banaka i štedionica analizom financijskih izvješća neprekidna je analiza financijskog stanja pojedine banke, odnosno štedionice, kao i cijelog sustava na temelju primljenih podataka. Te analize trebaju biti putokaz za on-site kontrolu i preventivno sredstvo u obliku korektivnih mjera prema određenoj banci, odnosno štedionici.

Temeljna funkcija Direkcije za unapređenje nadzora banaka i štedionica je praćenje primjene i predlaganje supervizorske regulative, izrada i unapređenje internih metodologija rada, te praćenje međunarodnih trendova i suradnja s drugim institucijama.

U 1998. godini je obavljen izravni nadzor nad 18 banaka i dvije štedionice. U 1998. godini naručena je od poznatih svjetskih revizorskih tvrtki posebna revizija poslovanja 12 banaka, u čemu su sudjelovali djelatnici Sektora nadzora i kontrole. U prvoj polovici 1999. godine obavljen je izravni nadzor u 30 banaka.

Sustav bankovne supervizije, naše je strateško opredjeljenje, trebao bi i nadalje ostati unutar Hrvatske narodne banke. Najznačajniji argument tome mišljenju u prilog je nužna i trenutna potreba razvoja funkcije bankovne supervizije radi povećanja učinkovitosti i stvaranja stabilnosti, a ne preokupacija i trošenje resursa s građenjem institucije i cjelokupne popratne infrastrukture.

Najznačajnije strateške smjernice daljeg unapređenja i razvoja bankovne supervizije u idućem petogodišnjem razdoblju su:

1. Razvoj regulative;
2. Kadrovska jačanje;

3. Izrada pisanih pravila i postupaka rada;
4. Stalna dopuna naobrazbe;
5. Čvršća suradnja s komercijalnim revizorima banaka;
6. Razmjena informacija i suradnja s međunarodnim financijskim institucijama i drugim bankovnim supervizorima;
7. Koordinacija aktivnosti i razmjena informacija s drugim državnim nadzornim institucijama;
8. Nadzor nad obavljanjem platnog prometa;
9. Jačanje transparentnosti poslovanja banaka;
10. Razmjena informacija i redoviti sastanci s bankama.

Razvoj regulative

Jedan od važnih zadataka Sektora nadzora i kontrole je praćenje primjene i predlaganje supervizorske regulative. Pregled nove bankovne regulative dat je u prethodnoj točki.

Kadrovsko jačanje

U Sektoru nadzora i kontrole⁴ zaposleno je 58 djelatnika, a u cilju kadrovskog jačanja u drugoj polovici 1999. godine primljeno je još 15 novih djelatnika.

Izrada pisanih pravila i postupaka rada

Jedan od temeljnih problema s kojim se suočava Sektor nadzora i kontrole je nedostatak pisanih pravila i postupaka rada. Ti problemi dobrim dijelom proizlaze iz, u prvom redu, nedovoljne kadrovske popunjenosti Sektora i, u drugom redu, nedovoljne automatizacije poslova. Stoga se priprema izrada pravila i postupaka kao što je: metodologija kontrole te izrada odgovarajućih priručnika, planiranje kontrola, automatizacija primitka podataka, izrada i razvoj aplikacijske programske podrške, razvoj signalnog sustava ranog upozoravanja, objavljivanje biltena banaka.

Stalna dopuna naobrazbe

Radi stvaranja učinkovite bankovne supervizije nužna je stalno usavršavanje svih djelatnika Sektora. Proces izobrazbe potrebno je unaprjeđivati i osmišljavati, što će u prvom redu obavljati Direkcija za unapređenje.

Čvršća suradnja s komercijalnim revizorima banaka

Jedan od stupova na koji se u obavljanju svoje funkcije oslanja bankovna supervizija jest suradnja i razmjena informacija s komercijalnim revizorima banaka. Dosadašnja suradnja bankovne supervizije s revizorskim tvrtkama banaka nije bila na zadovoljavajućoj razini, te revizorska izvješća uglavnom nisu odražavala stvarno stanje stvari. U tom cilju poduzete su aktivnosti na propisivanju obvezatnog sadržaja izvješća o reviziji banaka, koji se prvi put primjenjuje za 1998. godinu, te je uspostavljena čvršća suradnja s komercijalnim revizorima s tendencijom daljeg unapređenja.

Razmjena informacija i suradnja s međunarodnim financijskim institucijama i drugim bankovnim supervizorima

Pri uspostavljanju sustava bankovne supervizije u Hrvatskoj narodnoj banci golema je pomoć dobivena od međunarodnih financijskih institucija (MMF i Svjetska banka) i organizacija (USAID i British Know How Fund). Strateški je cilj dalja suradnja s tim institucijama. Uspostavljanje suradnje i članstvo u supervizorskim tijelima (odbori, radne skupine i sl.) Banke za međunarodna poravnanja – BIS također je strateški cilj. Kao prioritet se nameće što skorije uspostavljanje suradnje s supervizorskim organima susjednih zemalja (Austrija, Slovenija, BiH, Mađarska, Italija) zbog suradnje i razmjene informacija.

Koordinacija aktivnosti i razmjena informacija s drugim državnim nadzornim institucijama

Bankovna supervizija ne može zamijeniti ulogu drugih državnih nadzornih institucija (kao što su Financijska policija, Kriminalistička policija, Devizni inspektorat, Porezna uprava i dr.), koje su zadužene za nadzor drugih aspekata poslovanja. Strateški je cilj uspostaviti razmjenu informacija koje se izravno ili neizravno odnose na poslovanje banaka i koordinaciju aktivnosti pri obavljanju nadzora nad poslovanjem banaka. U tom smislu su već napravljeni određeni pomaci, tako da je već dogovorena suradnja.

Nadzor nad obavljanjem platnog prometa

Planirano je uključiti nadzor nad obavljanjem domaćeg i međunarodnog platnog prometa u djelokrug rada Sektora nadzora i kontrole.

Jačanje transparentnosti poslovanja banaka

Temeljni strateški cilj razvoja bankovnog sustava je veća transparentnost poslovanja banaka. Određena transparentnost poslovanja banaka je nametnuta odredbama Zakona o bankama i Zakona o reviziji. Za postizanje veće transparentnosti potrebno je posebno propisati rokove i sadržaj podataka koje bi banke trebale dostavljati Hrvatskoj narodnoj banci, koja bi ih bila obvezna objavljivati te tako informirati javnost. Potonje će, planira se, biti realizirano pokretanjem izlaženja Biltena banaka koncem ove godine.

Razmjena informacija i redoviti sastanci s bankama

Dosadašnji tok razmjene podataka i informacija između HNB-a i banaka uglavnom se odvija u jednom smjeru, a sastanci se događaju ako se javi neki problem. Cilj je uspostaviti dvosmjernu komunikaciju između supervizije i banaka i održavanje redovitih sastanaka kako bi se bolje razumjeli i upoznali te preventivno djelovali.

⁴ U ukupan broj djelatnika nisu uračunati djelatnici Direkcije za devizno dokumentarnu kontrolu

STATISTIČKI PRILOZI

Prilog I: Izabrani podaci o bankama na dan 31.12.1998.

Red. br.	Banka	Aktiva u 000 kuna	Rast	Dobit	Jamstveni kapital	Temeljni kapital	Dopunski kapital	Izvanbilančna aktiva
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Agroobrtnička	456.111	-13,68	-12.307	57.171	55.838	2.080	67.111
2.	Alpe Jadran-Split	345.054	3,32	-6.613	66.307	84.123	1.904	79.324
3.	Bank Austria Croatia	1.070.893	136,58	13.198	204.484	249.415	5.069	80.304
4.	Bjelovarska	1.482.746	50,30	50.003	260.691	254.131	7.558	249.920
5.	BNP-Dresdner	248.134	54,20	-4.943	87.714	86.500	1.214	52.326
6.	Brodsko-Posavska	228.443	0,51	3.577	96.063	56.864	39.199	11.160
7.	Centar	214.363	9,57	2.108	92.837	91.824	1.013	31.394
8.	Cibalee	644.890	8,71	-88.317	446	473	0	97.398
9.	Convest	66.296	117,46	101	58.274	57.963	311	1.340
10.	Credo	320.073	33,28	3.063	61.380	60.198	2.288	196.541
11.	Croatia	1.905.277	-23,47	-493.247	-223.802	-230.362	10.064	412.369
12.	Čakovečka	350.252	2,08	8.163	87.382	66.870	20.512	109.350
13.	Dalmatinska	2.487.062	2,26	14.813	325.039	275.662	49.892	395.755
14.	Dubrovačka	4.385.799	-3,38	4.434	203.387	194.584	18.621	1.035.380
15.	Glumina	3.338.981	16,20	-457.139	-233.657	-334.433	134.584	1.509.010
16.	Gospodarsko kreditna	175.170	6,26	6.935	99.045	96.615	2.430	18.730
17.	Gradska-	1.584.645	16,46	-510.531	-331.137	-388.227	57.090	235.788
18.	HGB	628.464	-9,57	2.196	74.028	71.327	3.421	123.778
19.	HPB	2.067.110	2,80	1	439.274	431.465	11.655	664.339
20.	Hypo banka Croatia	1.109.705	259,08	13.727	237.122	226.311	10.811	41.253
21.	Hypobanka	43.189	1,48	30	30.000	19.530	10.470	4.123
22.	Ilirija	166.806	-33,07	-26.532	-9.087	-9.651	593	30.777
23.	Imex Banka	204.533	-2,38	4.034	67.752	66.887	865	18.316
24.	Istarska	1.913.837	-1,16	0	109.127	95.607	17.889	308.516
25.	Istarska kreditna	554.556	4,30	8.990	81.605	80.477	2.991	113.834
26.	Jadranska	1.422.759	10,59	4.962	209.403	203.118	7.076	137.118
27.	Kaptol	243.206	7,27	-2.209	57.980	53.261	6.014	61.885
28.	Karlovačka	1.001.613	-13,40	-48.177	67.680	60.267	8.329	213.771
29.	Komercijalna	302.797	-31,49	-195.560	-135.222	-136.253	1.031	29.749
30.	Krapinsko-zagorska	223.774	55,80	-8.339	47.068	45.877	1.191	66.146
31.	Kreditna	753.188	-9,33	4.007	184.607	180.646	4.681	276.944
32.	Kvarner	115.648	3,51	2.999	58.642	58.173	469	11.284
33.	Laguna	177.645	48,18	600	57.229	56.497	732	6.880
34.	Međimurska	1.173.940	17,69	17.002	147.772	142.875	5.953	180.799
35.	Nava	153.767	-2,12	2.750	26.094	25.293	801	35.352
36.	Neretv. gospodarska	123.291	15,17	-2.984	15.184	7.592	8.524	8.560
37.	Partner	340.562	-0,86	4.630	103.877	101.480	2.397	97.998
38.	Podravska	519.123	12,81	1.805	110.954	109.032	2.642	116.645
39.	Požeška	515.968	20,57	-51.744	67.151	65.398	2.761	159.805
40.	Privredna	16.950.192	10,62	118.746	1.663.210	1.799.154	146.525	2.395.621
41.	Promdei	329.204	0,92	284	176.277	175.027	1.250	99
42.	Raiffeisenbank	2.089.269	43,65	50.620	291.942	280.097	11.845	486.404
43.	Razvojna dalmatinska	23.328	-59,23	-2.193	7.743	7.848	90	909
44.	Riadria-Rijeka	1.122.613	9,21	-31.955	173.860	163.259	10.601	75.259
45.	Riječka	5.594.048	11,32	87.829	459.200	448.733	28.748	935.812
46.	Samoborska	228.292	-3,44	722	32.765	31.845	9.214	19.988

Red. br. Banka		Aktiva u 000 kuna	Rast	Dobit	Jamstveni kapital	Temeljni kapital	Dopunski kapital	Izvanbilančna aktiva
1	2	3	4	5	6	7	8	9
47.	Sisačka	595.314	2,71	1.989	121.159	120.959	2.809	63.944
48.	Slatinska	701.502	33,62	12.679	120.436	112.176	10.149	23.667
49.	Slavonska	2.673.092	2,06	1.672	292.138	279.798	14.746	740.181
50.	Societe generale	240.641	25,27	3.649	25.392	23.924	1.468	55.462
51.	Splitska	7.651.099	7,58	31.584	416.374	380.959	35.415	550.162
52.	Štedbanka	514.710	25,50	16.567	189.348	94.674	155.599	89.013
53.	Trgovačko-turistička	115.247	28,32	-30.053	-14.108	2.504	422	22.071
54.	Trgovačka	417.714	-13,59	11.135	101.841	90.499	12.076	141.994
55.	Tršćanska štedionica	236.000	105,34	3.716	96.128	62.796	33.332	21.131
56.	Varaždinska	2.732.414	17,25	36.790	407.551	400.608	12.745	354.096
57.	Volksbank	225.734	114,46	-3.072	63.679	61.526	2.153	46.570
58.	Zagrebačka	24.851.950	9,98	178.001	1.944.077	1.859.165	217.437	4.290.580
59.	Zagrebačka, pomorska	1.426.900	11,82	12.204	133.996	127.364	6.632	58.780
60.	Županijska	1.421.056	-8,17	-108.375	-161.513	-162.959	7.286	430.567
Ukupno		103.199.989	9,58	-1.341.975	9.501.359	8.988.195	1.185.667	18.093.382

Prilog II: Popis banaka (31. 12.1998.)

•AGRO-OBRTNIČKA BANKA D.D.

Amruševa 8
10000 ZAGREB
Tel: +385 1 / 4553 069
Fax: + 385 1 / 4817 642
Tlx: 21608
SWIFT: AOBH HR 2X

•BNP - DRESDNER BANK (CROATIA) D.D.

Andrije Žaje 61
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 3652 777
Fax: + 385 1 / 352 779
Tlx: 21144 bn db hr
SWIFT: BNDB HR 2X

•ALPE JADRAN BANKA D.D.

Starčevićeva 1
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 305 305
Fax: + 385 21 / 305 306
Tlx: 26647 ajbank rh
SWIFT: AJBK HR 2X

•BRODSKO-POSAVSKA BANKA D.D.

Trg pobjede 29
35000 SLAVONSKI BROD
Tel: + 385 35 / 445 700, 445 800,
Fax: + 385 35 / 445 900
SWIFT : BROD HR 22

•BANK AUSTRIA (CROATIA) D.D.

Jurišićeva 2
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1/ 4800 777
Fax: + 385 1 / 4800 891
SWIFT: BACX HR 22

•CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE BANCA D.D. - ZAGREB / TRŠĆANSKA ŠTEDIONICA - BANKA D.D.

Smičiklasova 23
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1/ 4614 346, 4614 423
Fax: + 385 1/ 4614 428, 4614 347
SWIFT: TSBZ HR 22

•BJELOVARSKA BANKA D.D.

Jurja Haulika 19a
43000 BJELOVAR
Tel: +385 43 / 275 101, 275 100
Fax: + 385 43 / 241 897
Tlx: 23330 bjelba rh
SWIFT: BJBA HR 2X

•CENTAR BANKA D.D.

Jurišićeva 3
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 480 3444
Fax: + 385 1 / 4803 441
Tlx: 21707
SWIFT: CBZG HR 2X

• **CIBALAE BANKA D.D.**

H.D. Genschera 2
32000 VINKOVCI
Tel: + 385 32 / 331 144, 331 307
Fax: + 385 32 / 331 595, 331 172
Tlx: 28254 ciban rh
SWIFT: VKBK HR 2X

•• **CONVEST BANKA D.D.**

Gajeva ulica 33
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4556 633
Fax: + 385 1 / 4819 153

• **CREDO BANKA D.D.**

Z. Frankopanska 58
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 380 655
Fax: + 385 21 / 380 683
SWIFT: CDBS HR 22

• **CROATIA BANKA D.D.**

Kvaternikov trg 9
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 2338 137; 2331 778
Fax: + 385 1 / 2332 470
SWIFT: CROA HR 2X

• **ČAKOVEČKA BANKA D.D.**

Katarine Zrinski 1
40000 ČAKOVEC
Tel: + 385 40 / 311 434
Fax: + 385 40 / 315 101
SWIFT: CAKB HR 22

• **DALMATINSKA BANKA D.D.**

Trg Sv. Stošije 3
23000 ZADAR
Tel: + 385 23 / 311 311
Fax: + 385 23 / 437 867; 433 145
Tlx: 27224 dbk zd rh
SWIFT: DBZD HR 2X
Reuters: DBZH

• **DUBROVAČKA BANKA D.D.**

Put Republike 5
20000 DUBROVNIK
Tel: + 385 20 / 431 366; 411 924
Fax: + 385 20 / 411 035; 412 814
Tlx: 27540 hrvdubank
27592 hrvdubank
SWIFT: DUBA HR 2X

• **GLUMINA BANKA D.D.**

Trpinjska 9
10000 ZAGREB
Tel: 385 1 / 2394 444
Fax: + 385 1 / 2395 705
SWIFT: GLUM HR 22

• **GOSPODARSKO KREDITNA BANKA D.D.**

Draškovićeva 58
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4802 555
Fax: + 385 1 / 4802 577
Tlx: 22404 ccb zg hr
SWIFT: CCBZ HR 2X

• **GRADSKA BANKA D.D. OSIJEK**

Trg Ante Starčevića 7
31000 OSIJEK
Tel: + 385 31 / 229 300
Fax: + 385 31 / 283 595
SWIFT: GBOS HR 22 OSI

• **HRVATSKA GOSPODARSKA BANKA D.D.**

Metalčeva 5
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 3651 888
Fax: + 385 1 / 3651 891
Tlx: 21664, (ANSWERBAC) HGB RH
SWIFT: HGBK HR 2X

• **HRVATSKA POŠTANSKA BANKA D.D.**

Jurišićeva 4
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4804 513
Fax: + 385 1 / 4810 700, 4810 773
SWIFT: HPBZ HR 2X

• **HYPO BANKA CROATIA D.D.**

Koturaška 47
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 6103 660
Fax: + 385 1 / 6103 555
SWIFT: KLHB HR 22

•• **HYPOBANKA D.O.O.**

Vodovodna 20a
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 339 082; 339 573
Fax: + 385 1 / 339 079
Tlx: 21621 hipzg rh
SWIFT: HYZG HR 22 BIC

•• **ILIRIJA BANKA D.D.**

Avenija Dubrovnik 10
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 6551 115
Fax: + 385 1 / 6551 139; 6551 144
Tlx: 21201 iliri rh
SWIFT: ILIR HR 2X
Reuters: IBZH

• **IMEX BANKA D.O.O.**

Tolstojeva 6
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 357 015; 357 025
Fax: + 385 21 / 583 849
Tlx: 26191
SWIFT: IMXX HR 22

• **ISTARSKA BANKA D.D.**

Dalmatinova 4
52100 PULA
Tel: + 385 52 / 527 101, 527 309
Fax: + 385 52 / 527 400, 527 444
Tlx: 24746, 24716 ibpu rh
SWIFT: IBPU HR 2X

• **ISTARSKA KREDITNA BANKA UMAG D.D.**

Ernesta Miloša 1
52470 UMAG
Tel: + 385 52 / 741 622; 741 536
Fax: + 385 52 / 741 275; 741 396
Tlx: 24745 ikb rh
SWIFT: ISKB HR 2X

• **JADRANSKA BANKA D.D.**

Ante Starčevića 4
22000 ŠIBENIK
Tel: + 385 22 / 242 242
Fax: + 385 22 / 335 881; 339 010
Tlx: 27435; 27 346 jbs rh
SWIFT: JADR HR 2X

• **KAPTOL BANKA D.D.**

Savska 66
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 6302 999
Fax: + 385 1 / 6302 880
SWIFT: KPZG HR 22

• **KARLOVAČKA BANKA D.D.**

I.G. Kovačića 1
47000 KARLOVAC
Tel: + 385 47 / 614 300, 614 200
Fax: + 385 47 / 614 206
Tlx: 23742 kb ka rh
SWIFT: KALC HR 2X

• **KOMERCIJALNA BANKA ZAGREB D.D.**

Frankopanska 11
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4830 800
Fax: + 385 1 / 4830 537
Tlx: 21595 pbs zg rh
SWIFT: KOBZ HR 22

• **KRAPINSKO-ZAGORSKA BANKA D.D.**

Magistratska 3
49000 KRAPINA
Tel: + 385 49 / 370 770, 370 772
Fax: + 385 49 / 370 771; 370 822
Tlx: 29239
SWIFT: KZBK HR 22

• **KREDITNA BANKA ZAGREB D.D.**

Ul. grada VukovarA 74
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 6167 333
Fax: + 385 1 / 6116 466; 6116 468
Tlx: 21197 krez zg rh
SWIFT: KREZ HR 2X

• **KVARNER BANKA D.D.**

Jadranski trg 4/I
51000 RIJEKA
Tel: + 385 51 / 353 555
Fax: + 385 51 / 353566
Tlx: 24564 kbri hr
SWIFT: KVRB HR 22 BIC

• **MEĐIMURSKA BANKA D.D.**

Valenta Moradinija 37
40000 ČAKOVEC
Tel: + 385 40 / 370500, 370 600
Fax: + 385 40 / 314 610; 315 065
Tlx: 23251 banka rh
SWIFT: MBCK HR 2X

• **•NAVA BANKA D.D.**

Tratinska 27
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 3656 777
Fax: + 385 1 / 3656 700
SWIFT: NAVB HR 22

• **•NERETVANSKA GOSPODARSKA BANKA D.D.**

Trg kralja Tomislava 23
20840 PLOČE
Tel: + 385 20 / 679 222; 679 262
Fax: + 385 20 / 679 838
SWIFT: NGBP HR 22

• **PARTNER BANKA D.D.**

Vončinina 2
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 460 2222
Fax: + 385 1 / 460 2280
Tlx: 21212 parbaz rh
SWIFT: PAZG HR 2X

• **PODRAVSKA BANKA D.D.**

Opatička 1a
48300 KOPRIVNICA
Tel: + 385 48 / 65 50
Fax: + 385 48 / 622 - 542
Tlx: 23368 pod kc rh
SWIFT: PDKC HR 2X

• **POŽEŠKA BANKA D.D.**

Republike Hrvatske 1b
34 000 POŽEGA
Tel: + 385 34 / 254 200
Fax: + 385 34 / 254 258
Tlx: 28550 kb slp rh
SWIFT: POBK HR 2X

• **PRIVREDNA BANKA ZAGREB D.D.**

Račkoga 6 / P.O.Box 1032
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4610 401; 4610 447
Fax: + 385 1 / 4610 429
Tlx: 21120 pbz rh
SWIFT: PBZG HR 2X
Reuters: PBZH

• **PROMDEI BANKA D.D.**

Ivekovićeva 17
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4617 925
Fax: + 385 1 / 4618 199
Tlx: 21248 promde rh
SWIFT: PDEI HR 2X

• **RAZVOJNA BANKA "DALMACIJA" D.O.O.**

Poljička cesta 39
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 365 904; 371 000
Fax: + 385 21 / 365 904; 371 000

• **RAIFFEISENBANK AUSTRIA D.D.**

Petrinjska 59
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4566 466
Fax: + 385 1 / 48 11 624
Tlx: 21137 rba zg rh
SWIFT: RZBH HR 2X

• **RIADRIA BANKA D.D.**

Gjуре Šporera 3
51000 RIJEKA
Tel: + 385 51 / 339 111; 339 803
Fax: + 385 51 / 211 093; 211 013
Tlx: 24 161
SWIFT: ADRI HR 2X

• **RIJEČKA BANKA D.D.**

Jadranski trg 3a
51000 RIJEKA
Tel: + 385 51 / 208 211
Fax: + 385 51 / 330 525; 331 880
Tlx: 24 143 bankom rh
SWIFT: RBRI HR 2X
Reuters: RBRH

• **SAMOBORSKA BANKA D.D.**

Trg Kralja Tomislava 8
10430 SAMOBOR
Tel: + 385 1 / 3362 530
Fax: + 385 1 / 3361 523
Tlx: 21811 samba rh
SWIFT: SMBR HR 22

• **SISAČKA BANKA D.D.**

Trg LJ. Posavskog 1
44000 SISAČ
Tel: + 385 44 / 549 100
Fax: + 385 44 / 549 101
Tlx: 23645 sbdd sk rh
SWIFT: SSKB HR 2X

• **SLATINSKA BANKA D.D.**

Vladimira Nazora 2
33520 SLATINA
Tel: + 385 33 / 551 526; 551 354
Fax: + 385 33 / 551 566
Tlx: 28277 slatb rh
SWIFT: SBSL HR 2X

• **SLAVONSKA BANKA D.D.**

Kapucinska 29
31000 OSIJEK
Tel: + 385 31 / 231 100, 231 115
Fax: + 385 31 / 127 125
Tlx: 28235; 28090 banka rh
SWIFT: SLBO HR 2X

• **SPLITSKA BANKA D.D.**

Ruđera Boškovića 16
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 370 500; 370 516
Fax: + 385 21 / 370 541
Tlx: 26252 st bank rh
SWIFT: SPLI HR 2X

• **ŠTEDBANKA D.O.O.**

Slavonska avenija 3
10000 ZAGREB
Tel: 385 1 / 6306 666
Fax: 385 1 / 6187015
SWIFT: STED HR 22

• **TRGOVAČKA BANKA D.D.**

Varšavska 3-5
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4561 999
Fax: + 385 1 / 4561 900, 4561 920
Tlx: 22370 tb rh
SWIFT: TRGB HR 2X

• **TRGOVAČKO-TURISTIČKA BANKA D.D.**

Kralja Petra Svačića 4
21000 SPLIT
Tel: + 385 21 / 361 755; 361 729
Fax: + 385 21 / 362 122
Tlx: 26609

• **VARAŽDINSKA BANKA D.D.**

P. Preradovića 17
42000 VARAŽDIN
Tel: + 385 42 / 10 60, 106 190
Fax: + 385 42 / 106 122
Tlx: 23224 banka rh
SWIFT: VBDD HR 2X
Reuters: VBVH

• **VOLKSBANK D.D.**

Varšavska 9
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4801 300
Fax: + 385 1 / 4801 365
SWIFT: VBCR HR 22

• **VUKOVARSKA BANKA D.D.** - u stečaju

Trg bana J. Jelačića 1/II
10000 ZAGREB
Tel: + 385 1 / 4812 562, 4812 564
Fax: + 385 1 / 4812 563
SWIFT: VUBA HR 2X

•ZAGREBAČKA BANKA D.D.

Paromlinska 2
 10000 ZAGREB
 Tel: + 385 1 / 6104 000, 6110 500
 Fax: + 385 1 / 6110 555
 Tlx: 21462 zaba rh
 SWIFT: ZABA HR 2X
 Reuters: ZBZH

POPIS PODRUŽNICA INOZEMNIH BANAKA**•Podružnica SOCIETE GENERALE D.D. PARIS**

Ul. Alexandera von Humboldta 4
 10000 ZAGREB
 Tel: +385 1 / 6159 - 206, 6159 198
 Fax: 6159 197
 SWIFT : SOGE HR 22

•ZAGREBAČKA BANKA – POMORSKA BANKA SPLIT D.D.

Ivana Gundulića 26
 21000 SPLIT
 Tel: + 385 21 / 352 222
 Fax: + 385 21 / 357 079
 Tlx: 26333, 26199 zg pbk rh
 SWIFT: ZAPO HR 22

•ŽUPANJSKA BANKA D.D.

J.J. Strossmayera 9
 56270 ŽUPANJA
 Tel: + 385 32 / 832 010
 Fax: + 385 32 / 832 646
 Tlx: 28216 kbz rh
 SWIFT: ZUBA HR 2X

- banke koje imaju veliko ovlaštenje
- banke koje imaju malo ovlaštenje

Prilog III: Broj poslovnih banaka i štedionica obuhvaćenih monetarnom statistikom i njihova klasifikacija po veličini bilančne aktive

Godina	Mjesec	Ukupan broj poslovnih banaka	Poslovne banke klasificirane po veličini bilančne aktive						Ukupan broj štedionica	Štedionice klasificirane po veličini bilančne aktive		
			Manje od 100 mil. kn	Od 100 do manje od 500 mil. kn	Od 500 mil. do manje od 1 mlrd kn	Od 1 do manje od 2 mlrd kn	Od 2 do manje od 10 mlrd kn	10 i više mlrd kn		Manje od 10 mil. kn	Od 10 do manje od 100 mil. kn	100 i više mil. kn
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1993.	prosinac	43	16	12	7	4	2	2	0	0	0	0
1994.	prosinac	50	13	21	6	6	2	2	33	22	9	2
1995.	prosinac	53	15	20	7	7	2	2	21	7	13	1
1996.	prosinac	57	10	26	6	9	4	2	22	10	11	1
1997.	prosinac	60	4	28	9	8	9	2	33	12	18	3
1998.	prosinac	60	3	26	8	11	10	2	33	4	25	4

Prilog IV: Aktivne kamatne stope poslovnih banaka

Mjesečne vagane prosječne kamatne stope, u % na godišnjoj razini

Godina	Mjesec	Kamatne stope na tržištu novca			Kamatne stope na kunske kredite bez valutne klauzule			Kamatne stope na kunske kredite s valutnom klauzulom			Kamatne stope na devizne kredite		
		Na dnevnom tržištu	Na prekonoćnom tržištu	Ukupni prosjek	Na kratkoročne kredite	Na dugoročne kredite	Ukupni prosjek	Na kratkoročne kredite	Na dugoročne kredite	Ukupni prosjek	Na kratkoročne kredite	Na dugoročne kredite	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
1992.	prosinac	2.182,26	2.182,26	2.332,92	2.384,89	1.166,29	20,41	9,90	21,41	-	-	-	
1993.	prosinac	86,90	34,49	59,00	59,00	78,97	21,84	19,00	23,14	-	-	-	
1994.	prosinac	17,76	8,50	15,39	15,43	13,82	11,99	12,38	11,65	-	-	-	
1995.	prosinac	27,15	27,26	22,32	22,56	13,48	19,56	21,62	14,33	15,73	16,56	12,27	
1996.	prosinac	10,41	9,66	18,46	19,35	11,51	18,97	22,56	12,12	19,28	21,11	10,95	
1997.	rujan	8,79	7,28	14,29	14,30	14,24	15,82	18,44	13,02	15,25	16,62	8,84	
	listopad	8,62	7,60	14,59	14,70	13,15	15,92	18,45	12,86	18,69	20,96	11,04	
	studeni	8,54	7,57	13,73	13,91	12,04	15,54	17,68	12,62	17,48	17,90	15,14	
	prosinac	9,41	8,46	14,06	14,12	13,24	14,40	16,92	12,25	13,56	14,58	10,05	
1998.	siječanj	10,18	8,98	14,68	14,69	14,40	15,37	17,19	12,90	16,05	16,85	12,67	
	veljača	9,27	8,13	14,50	14,48	14,96	15,23	17,32	12,77	15,52	15,81	13,87	
	ožujak	10,79	9,87	14,81	14,84	14,04	15,16	16,90	12,87	14,62	16,26	9,93	
	travanj	12,89	11,75	15,31	15,38	13,40	15,17	16,84	12,81	15,82	16,69	12,12	
	svibanj	17,61	13,37	16,67	16,71	14,82	15,05	17,30	12,26	15,05	15,79	13,15	
	lipanj	17,51	10,00	16,97	17,03	14,85	14,89	16,92	12,42	14,90	15,43	13,71	
	srpanj	16,92	10,00	16,02	16,03	15,66	14,95	16,97	12,65	5,41	4,71	7,24	
	kolovoz	16,60	10,00	15,74	15,81	14,26	15,22	16,98	12,84	5,82	5,40	6,74	
	rujan	14,49	10,00	15,55	15,61	13,80	13,39	14,76	11,65	7,44	8,50	5,55	
	listopad	15,57	10,00	16,31	16,36	13,81	14,32	15,52	12,13	7,44	8,37	6,04	
	studeni	16,09	10,00	16,41	16,62	13,28	13,60	15,00	11,51	7,05	7,85	5,68	
	prosinac	15,81	10,00	16,06	16,22	11,73	13,04	14,28	11,15	6,96	8,29	5,92	
	Relativni značaj ^{a)}	5,37	39,38	27,48	26,50	0,98	24,57	14,84	9,72	3,21	1,41	1,80	

a) Relativni značaj predstavlja postotni udio pripadne kategorije kredita u ukupnim kreditima puštenim u tečaj u izvještajnom mjesecu (prema podacima za posljednje izvještajno razdoblje obuhvaćeno u tablici).

Prilog V: Pasivne kamatne stope poslovnih banaka

Mjesečne vagane prosječne kamatne stope, u % na godišnjoj razini

Godina	Mjesec	Kamatne stope na kunske depozite			Kamatne stope na devizne depozite			
		Ukupni prosjek	Na depozite po viđenju	Na štedne i oročene depozite ^{a)}	Ukupni prosjek	Na depozite po viđenju	Na štedne i oročene depozite ^{a)}	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1992.	prosinac	434,47	184,69	1.867,18	6,04	—	—	—
1993.	prosinac	27,42	18,16	52,16	5,91	—	—	—
1994.	prosinac	5,03	3,55	9,65	6,95	—	—	—
1995.	prosinac	6,10	3,88	13,65	12,69	4,57	2,82	6,83
1996.	prosinac	4,15	2,19	10,19	9,46	5,09	1,44	7,77
1997.	rujan	4,32	2,07	9,25	8,75	4,34	1,64	6,00
	listopad	4,25	2,11	8,84	6,84	4,21	1,61	5,74
	studeni	4,07	1,96	8,63	8,82	4,53	1,66	6,14
	prosinac	4,35	2,19	9,10	7,63	4,77	1,75	6,36
1998.	siječanj	4,67	2,21	9,54	7,34	5,13	1,76	6,92
	veljača	4,45	2,23	8,59	7,39	5,55	1,79	7,44
	ožujak	4,51	2,23	8,93	7,69	5,45	1,80	7,23
	travanj	4,93	2,32	9,94	7,68	5,40	1,72	7,17
	svibanj	4,77	2,39	9,57	9,40	5,55	1,67	7,39
	lipanj	4,68	2,40	9,51	9,63	5,60	1,70	7,49
	srpanj	4,66	2,35	9,55	9,17	5,30	1,68	7,09
	kolovoz	4,66	2,34	9,73	9,87	5,25	1,78	7,08
	rujan	4,80	2,32	9,88	7,36	4,33	1,77	5,60
	listopad	4,62	2,30	9,16	7,54	4,36	1,75	5,65
	studeni	4,59	2,33	9,07	7,13	4,42	2,10	5,54
	prosinac	4,11	2,31	7,73	7,47	3,98	2,09	4,89

a) Do lipnja 1995. g. u koloni 5 iskazuju se prosječne kamatne stope vagane prema stanjima depozita koncem mjeseca, a od srpnja 1995. g. vagane prema iznosima depozita zaprimljenih tijekom izvještajnog mjeseca.

Bilješke

Upute autorima

Hrvatska narodna banka objavljuje u svojim povremenim publikacijama *Istraživanja*, *Pregledi* i *Rasprave* znanstvene i stručne radove zaposlenika Banke, gostiju istraživača i vanjskih suradnika.

Prispjeli radovi podliježu postupku recenzije i klasifikacije koji provodi Izdavački savjet. Autori se u roku od najviše dva mjeseca od primitka njihova rada obavještavaju o odluci o prihvatanju ili odbijanju članka za objavljivanje.

Radovi se primaju i objavljuju na hrvatskom i/ili na engleskom jeziku.

Radovi predloženi za objavljivanje moraju ispunjavati sljedeće uvjete.

Tekstovi moraju biti dostavljeni na magnetnim ili optičkim medijima (3.5" diskete, ZIP, CD), a uz medij treba priložiti i ispis na papiru u tri primjerka. Format zapisa treba biti Word 6 ili 97 for Windows/Mac, a preferira se RTF format kodne strane 437 ili 852.

Na disketu je potrebno nalijepiti etiketu s nazivom korištenog tekstprocesora i datoteke, kao i imenom autora.

Na prvoj stranici rada obvezno je navesti naslov rada, ime i prezime autora, akademske titule, naziv ustanove u kojoj je autor zaposlen, suradnike te potpunu adresu na koju će se autoru slati primjerci za korekturu.

Dodatne informacije, primjerce, zahvale i priznanja, mogu se uključiti u naslovnu stranicu. Ako je ta informacija dugačka, poželjno ju je uključiti u tekst, bilo na kraju uvodnog dijela bilo u posebnom dijelu teksta koji prethodi popisu literature.

Na drugoj stranici svaki rad mora sadržavati sažetak i ključne riječi. Sažetak mora biti jasan, deskriptivan, pisan u trećem licu i ne dulji od 250 riječi (najviše 1500 znakova). Ispod sažetka treba navesti do 5 ključnih pojmova.

Tekst treba biti otipkan s proredom, na stranici formata A4. Tekst se ne smije oblikovati, dopušteno je samo podebljavanje (bold) i kurziviranje (italic) dijelova teksta. Naslove je potrebno numerirati i odvojiti dvostrukim proredom od teksta, ali bez formatiranja.

Tablice, slike i grafikoni koji su sastavni dio rada, moraju biti pregledni, te moraju sadržavati: broj, naslov, mjerne jedinice, legendu, izvor podataka te bilješke (fusnote). Bilješke koje se odnose na tablice, slike ili grafikone treba obilježiti malim slovima (a,b,c...) i ispisati ih odmah ispod. Ako se posebno dostavljaju (tablice, slike i grafikoni), potrebno je označiti mjesta u tekstu gdje dolaze. Numeracija mora biti u skladu s njihovim slijedom u tekstu te se na njih treba referirati prema numeraciji. Ako su već umetnuti u tekst iz drugih programa (Excel, Lotus,...) onda je potrebno dostaviti i te datoteke u Excell formatu (grafikoni moraju imati pripadajuće serije podataka).

Ilustracije trebaju biti u standardnom EPS ili TIFF formatu s opisima u Helvetici (Arial, Swiss) veličine 8 točaka. Skenirane ilustracije trebaju biti rezolucije 300 dpi za sivu skalu ili ilustraciju u punoj boji i 600 dpi za lineart (nacrti, dijagrami, sheme).

Formule moraju biti napisane čitljivo. Indeksi i eksponenti moraju biti jasni. Značenja simbola moraju se objasniti odmah nakon jednadžbe u kojoj se prvi put upotrebljavaju. Jednadžbe na koje se autor poziva u tekstu potrebno je obilježiti serijskim brojevima u zagradi uz desnu marginu.

Bilješke na dnu stranice (fusnote) treba označiti arapskim brojkama podignutim iznad teksta. Trebaju biti što kraće i pisane slovima manjim od slova kojim je pisan tekst.

Popis literature dolazi na kraju rada, a u njega ulaze djela navedena u tekstu. Literatura treba biti navedena abecednim redom prezimena autora, a podaci o djelu moraju sadržavati i podatke o izdavaču, mjesto i godinu izdavanja.

Uredništvo zadržava pravo da autoru vrati na ponovni pregled prihvaćeni rad i ilustracije koje ne zadovoljavaju navedene upute. Ispisi i diskete s radovima se ne vraćaju.

Pozivamo zainteresirane autore koji žele objaviti svoje radove da ih pošalju na adresu Direkcije za odnose s javnošću i izdavačku djelatnost, prema navedenim uputama.

Hrvatska narodna banka izdaje sljedeće publikacije:

Godišnje izvješće Hrvatske narodne banke

Redovita godišnja publikacija koja sadržava godišnji pregled novčanih i općih ekonomskih kretanja te pregled statistike.

Polugodišnje izvješće Hrvatske narodne banke

Redovita polugodišnja publikacija koja sadržava polugodišnji pregled novčanih i općih ekonomskih kretanja te pregled statistike.

Tromjesečno izvješće Hrvatske narodne banke

Redovita tromjesečna publikacija koja sadržava tromjesečni pregled novčanih i općih ekonomskih kretanja.

Bilten banaka (u pripremi)

Redovita tromjesečna publikacija koja sadržava pregled podataka o bankama.

Bilten Hrvatske narodne banke

Redovita mjesečna publikacija koja sadržava mjesečni pregled novčanih i općih ekonomskih kretanja te pregled monetarne statistike.

Istraživanja Hrvatske narodne banke

Povremena publikacija u kojoj se objavljuju kraći znanstveni radovi zaposlenika banke, gostiju istraživača i vanjskih suradnika.

Pregledi Hrvatske narodne banke

Povremena publikacija u kojoj se objavljuju informativno-pregledni radovi zaposlenika banke, gostiju istraživača i vanjskih suradnika.

Rasprave Hrvatske narodne banke

Povremena publikacija u kojoj se objavljuju rasprave djelatnika banke, gostiju istraživača i vanjskih suradnika.

Tjedni pregled HNB-a (u pripremi)

Redovita tjedna publikacija koja sadržava tjedni pregled događanja u Hrvatskoj narodnoj banci i informacije vezane uz rad Hrvatske narodne banke.

Hrvatska narodna banka izdavač je i drugih publikacija, primjerice: zbornika radova s konferencija kojih je organizator ili suorganizator, knjiga i radova ili prijevoda knjiga i radova od posebnog interesa za HNB i drugih sličnih izdanja.